Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Osobitá druhá generace
Česko-vietnamská rodina z pohledu dospělých potomků

Klára Budošová

Vedoucí práce: PhDr. Mirjam Moravcová, DrSc.

Praha 2020 Studijní program: Studium humanitní vzdělanosti

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

……

V Praze dne: 5.7.2020 *Klára Budošová*

Poděkování:

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Mirjam Moravcové, DrSc. za inspiraci k výběru tématu práce, vstřícný, trpělivý a laskavý přístup a cenné rady, kterých se mi od ní během mého psaní dostalo.

Mé poděkování patří rovněž všem účastníkům výzkumu, kteří byli ochotni se podílet na mém výzkumu. A v neposlední řadě také mým rodičům a přátelům, kteří mě během celého mého studia podporovali.

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá problematikou dětí z česko-vietnamských a vietnamsko-českých partnerství a manželství. Zkoumanými osobami jsou mladí lidé, kteří pochází ze smíšených rodin především z Ostravska a také Prahy. Jedním z cílů práce je zjistit vztahy, hodnotové rámce a postoje v rodinách, z nichž jeden z rodičů je Vietnamec a druhý Čech. K otázkám, které si kladu patří postavení otce a matky v rodině, jejich povinností, kompetencí a rozhodovacích „pravomocí", názorů na způsob výchovy, tedy otázky střetu dvou kulturních modelů v každodenním životě rodiny. Zohledňuji obě varianty: otec Vietnamec, matka Češka, otec Čech, matka Vietnamka. V mém výzkumném vzorku převažují ovšem potomci rodin, v nichž otec je Vietnamec a matka Češka.

Klíčová slova: mladí lidé z mezietnických manželství a partnerství, Vietnamci, Češi, rodina, výchova, jazyková kompetence, vztah k příbuzným ve Vietnamu

Abstract:

This bachelor thesis is focused on problematics of children from Czech-Vietnamese and Vietnamese-Czech partnerships and marriages. The examined persons are adolescents, who come from mixed families primarily in Ostrava region and also in Prague. One of the aims of the thesis is to find out the relationships, value frameworks and attitudes in families, where one of the parents is Czech and other is Vietnamese. I ask the questions, which include the position of the father and mother in the family, their responsibilities, competences and decision-making powers, opinios on education ie. the conflict of two cultural models in the daily life of the family. I take into account both variants: father Vietnamese, mother Czech, father Czech, mother Vietnamese. However, my research sample is dominated by descendants of families in which the father is Vietnamese and the mother Czech.

Key words: young people from interethnic marriages, Vietnamese, Czechs, family, education, language competence, relationship with relatives in Vietnam

Obsah

1 ÚVOD 8

2 TEORETICKÉ ZAKOTVENÍ 9

2.1 Vymezení základních pojmů 9
2.2 Teoretická východiska interpretace 11

3 PRAMENY 13

3.1 Terénní etnografický výzkum 13
3.1.1 Výzkumná strategie 13
3.1.2 Výzkumný vzorek 14
3.1.3 Technika sběru dat a výběr vzorku: prostředí výzkumu 14
3.1.4 Analýza dat 15
3.1.5 Etické otázky výzkumu 15

4 VIETNAMCI V ČR 16

4.1 Nástin historie migrace, usídlení a vzniku vietnamské diaspory 16
4.2 Ekonomické důvody odchodu z Vietnamu a „mýtus“ bohatého západu 17
4.3 Ekonomická aktivita Vietnamců v ČR po roce 1990 18
4.4 Vietnamská diaspora v ČR po roce 1990 18
4.4.1 Vietnamci v Moravsko-slezském kraji 20
4.5 Vietnamsko-jinoetnická manželství v ČR: vývoj po roce 1995 20

5 VIETNAMCI A ČEŠI V KULTURNÍ ROZDÍLNOSTI 23

5.1 Každodennost a strategie při jejím naplňování 23
5.2 Vztah k „věcem“ každodenního života 23
5.3 Pojetí rodinných závazků a vztahů, čas a zábava 24
5.4 Co se mohou Vietnamci a Češi od sebe naučit 24

6 STŘET DVOU KULTURNÍCH MODELŮ RODINY A RODINNÉHO ŽIVOTA 27

6.1 Model současné vietnamské rodiny 27
6.2 Model moderní evropské rodiny 27
6.3 Ranný vývoj moderní rodiny 19. století 27
6.4 Moderní společnost a ženy 28
6.5 Výběr partnera: sociální a kulturní determinanty 28
6.6 Etnická homogamie v rámci sňatku 28

7 VIETNAMSKO-ČESKÁ A ČESKO-VIETNAMSKÁ RODINA – POHLED GENERACE DOSPĚLÝCH POTOMKŮ (VÝSLEDKY VÝZKUMU) 30

7.1 Představení informátorů 30
7.2 Analýza výpovědi informátorů 34
7.3 Model vietnamsko-českých a česko-vietnamských rodin (podle charakteristiky informátorů) 63
7.4 Rodina a společnost: zkušenosti osobité druhé generace 66
7.4.1 Postavení otce a matky v rodině. 66
7.4.2 Výchova 67
7.4.3 Návštěvy Vietnamu 68

8 VI. SHRNUTÍ POZNATKŮ 70

9 ZDROJE: 71

10 SEZNAM OBRÁZKŮ 76

11 SEZNAM TABULEK 77

1 PŘÍLOHA 1. VIETNAMSKÁ RODINA – HISTORICKÉ TRADICE STRUKTURY, STRATIFIKACE A VZTAHŮ .. 78

2 PŘÍLOHA 2. ČESKÁ RODINA-NÁSTIN HISTORICKÉHO VÝVOJE 79

3 PŘÍLOHA 3. TRANSKRIPCE ROZHOVORŮ 80

1 Úvod

Má práce se bude zaobírat problematikou dětí z česko-vietnamských a vietnamsko-českých partnerství a manželství. Tato partnerství a manželství zkoumám prostřednictvím rozhovorů mladých lidí, kteří z takovýchto rodin pocházejí. Zaměřím se zejména na problém kulturního střetu, dialogu a prolínání, ovšem viděného a hodnoceného z perspektivy dospělého potomka, který v daném partnerství/manželství vyrůstal/vyrůstá. Vycházím z předpokladu, že on má k samotnému posouzení odlišností a jejich dopadů nejblíže. Bude mě tedy zajímat zvláště samotné sdělení jednotlivých potomků, jejich vlastní pohled na život v etnicky smíšeném partnerství-manželství.

Cílem této práce je zjistit vztahy, hodnotové rámce a postoje ve vietnamských partnerstvích/manželství uzavřených s českým partnerem nebo vietnamských partnerem. K otázkám, které si kladu, patří postavení otce a matky v partnerství/manželství, jejich povinností, kompetencí a rozhodovacích „pravomocí“, tedy otázky střetu dvou kulturních modelů v každodenním životě rodiny (například udržování odlišných českých a vietnamských tradic) a také otázky, jaký mohly mít odlišné kulturní modely vliv na výchovu dítěte. Podstatou je uchopit a rozlišit odlišnou vietnamskou a českou mentalitu v partnerstvích a manželstvích z pohledu dospělých mladých lidí, kteří v těchto rodinách vyrostli a které tyto rodiny formovaly (socializovaly).

Chtěla bych poukázat na novost takto formulované výzkumné otázky, neboť z této perspektivy nebyla daná problematika ještě sledována a vyložena. Výklad buduji na terénním etnografickém výzkumu, provedeném v roce 2019 na Ostravsku a v Praze. Ke zhotovení této bakalářské práce a získání elektronických dat jsem použila také český sociálně vědní datový archiv a jejich elektronický datový katalog Nesstar, dále data Českého statistického úřadu. Zohledňuji i texty badatelů, kteří se otázkami života rodin vietnamských imigrantů na našem území zabývali. V České republice si otázku Vietnamců například postavil Kocourek, Šárka Martínková a v diplomových pracích Štěpán Malík, Zuzana Rejchová a Pavlína Vencovská

Téma jsem si zvolila, protože i když je vietnamská národnostní menšina v Česku relativně hojně zastoupená, moc o ní jako Češi nevíme. Především nevíme, jak fungují česko-vietnamské rodiny, které jsou realitou občanské společnosti ČR. Také mám kamarádku, která z takového manželství pochází, tudíž je mi toto téma o něco bližší.

2 Teoretické zakotvení

2.1 Vymezení základních pojmů

Etnikum – pro upřesnění vymezuji termín etnikum. Budu ho užívat v souladu s běžným výkladem v současném antropologickém diskurzu. Stručná definice zni: „*Etnikum tvoří skupina lidí, kterou spojuje společný původ, zvláštní kulturní znaky (především jazyk), tradice* a mentalita.“ *(slovník-cizích-slov.abz., nedatováno)*

Mezietnické partnerství mezi mužem a ženou v následujícím výkladu chápu jako vztah muže a ženy odlišných etnických východisek, kteří se dobrovolně rozhodli pro soužití ve společné domácnosti, avšak svůj vztah nestvrdili manželstvím.

Naproti tomu *mezietnické manželství* vzniká ve chvíli uzavřeného právního vztahu mezi příslušníky dvou národností/etnik. Jelikož se má práce týká mezietnických partnerství, která mohou vyústit v manželství, ráda bych obecně vymezila pojem manželství a ukázala, jak lze manželství v České republice uzavřít. Manželství je dle nového občanského zákoníku, předpisu č. 89/2012 Sb. 1 definováno takto: „Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí, vzájemná podpora a pomoc.“

Uzavřít manželství na území České republiky lze formou občanského nebo církevního sňatku (občanský i církevní sňatek dle platné právní úpravy je postaven na roveň). Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy, kteří spolu chtějí uzavřít manželství (snoubenců) o tom, že spolu vstupují do manželství. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků (Ministerstvo vnitra České republiky, 2019).

Jak jsou na tom celkově mladí lidé v České republice se zakládáním manželství? Obecně dochází ke zvyšování manželských svazků, neboť dle Českého statistického úřadu se v ČR roku 2019 konalo celkem 54,9 tisíce svateb, což bylo nejvyšší číslo za poslední desetiletí, také to bylo o 400 více svateb než předešlý rok. To ale neplatí pro sňatkový věk, který stále roste. Mladí Češi i nadále vstupují do manželského svazku stále méně často a později než jejich rodiče. Statistiky ukazují, že průměrný věk novomanželů u jejich prvního manželství činí u mužů 32,2 let a u žen 29,8 let. Český statistický úřad dále uvádí, že zhruba z jedné desetiny z uvedených sňatků je jedním ze snoubenců cizí státní příslušník. Svatba s cizincem u nás vyžaduje pouze prokázání právní způsobilosti a předložení požadovaných

dokladů matričnímu úřadu. Sňatky uzavřené mezi českými státními občany z řad příslušníků národnostních menšin a Čechy česká úřední statistika neeviduje.

Osobitá druhá generace zastává v mém výzkumu stěžejní postavení, proto bych ráda vymezila tento pojem. Jedná se o děti z vietnamsko-českých a česko-vietnamských rodin, které se vnímají jako svébytná sociální skupina mladých lidí stojící na rozhraní vrstevnických skupin z řad Čechů a Vietnamců. Tito mladí lidé pocházejí z etnicky smíšených rodin.

Pojem *druhá generace migrantů* označuje potomky vietnamských migrantů, kteří k nám začínali přicházet v několika vlnách druhé poloviny minulého století. Vietnamci druhé generace jsou často daleko více vztaženi do české kultury nežli vietnamské. Jejich mateřštinou je spíše čeština než vietnamský jazyk rodičů. Svou rodnou vlast vnímají spíše jako zemi předků nežli svůj domov. Vietnam je jim už natolik vzdálený, že si zde život nedokáží představit, na druhou stranu ani Česko není společností, která by je zcela přijala (Kušniráková, 2013).

Rodina se oproti domácnosti zakládá už narozením prvního dítěte. Na rozdíl od domácnosti, kterou mohou tvořit i lidé žijící v páru opačného i stejného pohlaví a jež se také zakládá soužitím jiné, větší skupiny osob, ať už pokrevně spjatých či nikoli, pro rodinu je svazek krve definující vlastností. Může se jednat o jakoukoli rodinu na kterémkoli kontinentě, její funkce ve společnosti je velmi cenná. I ty nejstarší etické a morální normativní spisy nám poukazují na to, že jakmile lidé přestávají plnit rodinné závazky, společnost ztrácí svou sílu. Když se vrátíme v čase 25 století nazpět, tak zjistíme, že už i Konfucius byl přesvědčený, že by přibylo štěstí a prosperity, kdyby se každý choval řádně ve svém rodinném životě. Dále nám na význam poslušného dodržování pravidel rodinného života klade významná část nejstarších posvátných knih, jakými jsou Exodus, Deutoronomium, Ecclesiastes či Žalmy a Přísloví. Funkce rodiny je zejména důležitá, protože; samotná hierarchie a její uspořádání v rodinných vztazích vedly od nepaměti k opoře a legitimaci uspořádání vyšších společenských celků (Rodinadnes, nedatováno).

Etnicky smíšená rodina je taková rodina, kterou tvoří manželé, případně partneři odlišného etnického původu.

Socializace. V úvodu jsem zmínila, že se chci zaměřit na to, jakým způsobem dospělé děti samy reflektují socializaci v česko-vietnamských rodinách. Pojem *socializace* je tedy pro mne klíčovým pojmem, s nímž pracuji. Socializaci chápu jako komplexní proces „v jehož průběhu se člověk jako biologický tvor stává prostřednictvím sociální interakce a

komunikace s druhými sociální bytostí schopnou chovat se jako člen určité skupiny či společnosti. Spočívá v osvojování hodnot, norem a způsobů jednání srozumitelných a platných v dané kultuře či subkultuře“ (Jan Keller, Sociologická encyklopedie, 2018).

2.2 Teoretická východiska interpretace

Ve svém výkladu chci na základě analýzy získaných etnografických dat zodpovědět základní otázku: jak dospělé děti z vietnamsko-českých partnerství/manželství vnímaly střet a prolínání dvou vzájemně transparentně odlišných kultur a zda je vnímaly jako otázku kontaktu dvou etnik, kultur, socializací získaných mentalit, osobnostní charakteristiky, odlišného sociálního statusu, či pouze otázku „kolority“ vlastní rodiny.

Svůj výklad opírám o práci Ulricha Becka a Elizabeth Beck-Gernsheimové *Fernliebe – Lebensformen im globalen Zeitalter* (Beck – Beck-Gernsheimová, 2011). Tito autoři v rámci širší analýzy mezietnických partnerství zaměřili speciální pozornost na rodinu, v níž partneři prošli procesem socializace v různých zemích, v odlišném geograficky ohraničeném kulturním prostředí a toto prostředí modelovalo jejich představy o podobě partnerského soužití. Prioritou jejich uvažování se stal „kulturní prostor“ socializace partnerů a „kulturní odlišnost“ vymezená „*národností, barvou pleti nebo náboženstvím“ (*Beck, Beck-Gernsheimová, 2011). Ve svém uvažování tedy upřednostňuji kulturní rozměr odlišností. Rozměr sociální determinace partnerů před vstupem do manželství, tedy „*třídní příslušnost, vzdělání, příjem“* (Blau, Blumer a Schwartz, 1982) zohledním, pokud naleznu doklady o jeho významnosti. Manželství uzavřená mezi „kulturně odlišnými partnery“ vnímám jako ta, která jsou schopná pozměnit „rámce“ manželství a dát jim jiný rozměr.
K většímu uvědomění kulturních rozdílů považuji za nezbytné již ve výchozím uvažování nastínit vztah a manželství ve Vietnamu, co to znamená a obnáší. Věřím, že tím více objasním odlišnost obou kultur. V současném Vietnamu neexistuje jednotný model manželství. Můžeme se setkat s „tradičním“ i s modernějším pojetím nahlížení na svatbu a manželství. „Moderní“ rodiny už převzaly z části západní myšlení. Výjimku, ale netvoří tradiční nahlížení na věc, které stále ještě převládá. A na to se zaměřím. Co se týče výběru partnera, ve Vietnamu do něj zasahují více rodiče než u nás. V ryze tradičních rodinách, zejména na vesnicích rodiče svým dětem partnery ještě sami vybírají. Pokud mají svobodu volby a nějakého si sami najdou, tak vážnost partnera, kterého doma mladí Vietnamci představí, má už hlubší ráz a budoucí partner je často považován za nastávajícího ženicha či nevěstu. Uvedení partnera do rodiny bývá také často až po dostudování, protože zejména

pro rodiče je vzdělání jejich dětí nejdůležitější a chtějí, aby se ve studijních letech soustředili výhradně na něj. Co se týče předmanželského sexu, nezakazuje se, ale není ani úplně vítán. Jelikož má ve Vietnamu rodina hlavní slovo, záleží tedy především na ní, a tak když dojde na předvedení partnera rodině, myslí se tím nejen orientační rodina, ale i babičky, dědečkové, bratranci, strýcové. Ve Vietnamu vstupují snoubenci do manželství už okolo 20 let. Tato věková hranice se, ale také za poslední léta posouvá. Velký důraz se klade i na horoskop. Vietnamci jsou velmi pověrčiví a často tomu podřizují výběr partnera či dle něj organizují různé události. Po svatbě také žena odchází do rodiny svého muže, což u nás také není typické. Tyto Informace jsem čerpala od své kamarádky, která je z etnicky smíšeného česko-vietnamského manželství

3 Prameny

Základní data pro sepsání předkládané bakalářské práce jsem shromáždila terénním etnografickým výzkumem, který jsem realizovala v posledních třech měsících roku 2019. Dotazování jsem uskutečnila v městských lokalitách Moravsko-Slezského kraje a v Praze. S metodikou výzkumu seznamuji v oddíle „Terénní etnografický výzkum“. Použila jsem však i další prameny. Pro přehled konstituování, početního rozrůstání vietnamské diaspory v České republice, její sociální charakteristiky a přehled o počtech uzavřených manželství mezi Vietnamci a Čechy jsem použila především data Českého statistického úřadu. Oporou mi byly také výzkumné práce již provedené jinými badateli, dále elektronické zdroje zachycující život Vietnamců v ČR, publikované rozhovory s Vietnamci a Čechy. Zohlednila jsem i knižní publikace, časopisecké stati a bakalářské práce, vypracované na dané téma na českých univerzitách. Výklad o rodině ve Vietnamu jsem vybudovala na mně dostupné literatuře (i když si uvědomuji limity této dostupnosti). Na tyto použité prameny odkazuji v textu. Jejich přehled je uveden v soupise „Literatura“.

3.1 Terénní etnografický výzkum

Cílem mé výzkumné práce bylo zjistit, jak děti reflektují socializaci v rámci etnicky smíšené rodiny. Jaké bylo postavení obou rodičů v partnerství/manželství a jak samotná rodina fungovala. Věřím, že Skrze výpovědi potomků získám větší představu o každodennosti chodu takovéto rodiny. Jednotlivým informátorům jsem kladla otázky, ve kterých jsem se snažila zachytit charakteristiku rodinného prostředí, ekonomiku rodiny, výchovu, stravu a stravování, výchovu, identitu jedince, pohled na rozdílnost Čechů a Vietnamců, kontakty s příbuznými ve Vietnamu, příbuzenské vazby v ČR, svátky a oslavy a v neposlední řadě školu a kariéru.

3.1.1 Výzkumná strategie

Zvolila jsem kvalitativní výzkumnou strategii[1]. Kvalitativní výzkumná strategie mi umožnila získat podrobný popis a vhled do názorů jedince, skupiny, události, fenoménu (Hendl, 2005, s. 52). Na základě induktivní metody [2]poznání jsem se pokusila v rodině nalézt

[1] „Hlavním úkolem kvalitativního výzkumu je objasnit, jak se lidé se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce“ (Hendl, 2005, s. 52).

[2] „Indukce vychází z poznatků, že pozorovaní představitelé (instance) dané jevové kategorie se vyznačují jistou vlastností. Z toho se vysuzuje, že tuto vlastnost budou mít také její další instance. Jinými slovy-z

struktury, vazby, pravidelnosti a vytvořit tak holistický obraz o vietnamsko-české a česko-vietnamské rodině. Během samotného sběru a analýzy dat jsem sledované otázky modifikovala a doplňovala. Uvědomuji si, že zachycené sociální jevy mají původ v přirozeném prostředí (Novotná, 2009/2010). Žádaly si v průběhu výzkumu vysvětlení. Poté jsem zformulovala předběžné závěry a učinila určitá zobecnění.

3.1.2 Výzkumný vzorek

Pro volbu Ostravska rozhodlo mé bydliště a také kamarádka pocházející z vietnamsko-české rodiny. Prostřednictvím facebookové skupiny mi pomohla kontaktovat jednotlivé informátory. Dalším místem výzkumu se stala Praha, kde bydlí další informátoři navázáni na facebookovou skupinu. Ti mě odkázali i na další jednotlivce.

3.1.3 Technika sběru dat a výběr vzorku: prostředí výzkumu

Data ke svému výzkumu jsem získala na základě polostrukturovaného rozhovoru[3], vedeného podle předem připravené osnovy otázek. Informátoři však měli možnost odpovědět podle vlastního rozhodnutí, a tak obohatit můj výchozí soubor otázek.

Oslovila jsem sevřený vzorek sedmi informátorů. Účastníkem výzkumu musel být dospělý jedinec pocházející z vietnamsko-české a česko-vietnamské rodiny. Velikost výzkumného vzorku závisela na získaných informací a také na získaných kontaktech.
Jednalo se o krátkodobý výzkum provedený v Praze a Ostravě. Výzkumu se účastnili, jak kamarádi, tak příslušníci jejich rodin a osoby, které jsou členy vietnamské komunity na facebooku.

Rozhovory probíhaly v lokalitě informátora; velmi často v místní kavárně. Výběr prostředí rozhovoru, jsem ponechala výhradně na informátorovi, abych mu zajistila pocit pohodlí, uvolněnosti. Rozhovory jsem nahrávala na telefon, kam jsem si stáhla aplikaci diktafon. Od každého informátora jsem získala souhlas s jeho nahráváním.

Informátorovi jsem se krátce představila a pokusila navodit příjemnou atmosféru. Doba rozhovorů se odvíjela dle jeho časových možností; přesto jsem pokusila se pokrýt připravené otázky. Poté jsem provedla transkripci.

---

pravidelnosti zkoumaných událostí odvozujeme obecné pravidlo o určité pravidelnosti platné pro další události na jiném místě nebo v jiném čase. Indukce se v empirickém výzkumu používá k převedení pravidelností v datovém materiálu do obecného pravidla“ (Hendl, 2005, s. 52).

[3] Polostrukturovaný rozhovor je částečně řízený rozhovor s předem připravenými otázkami, pořadí otázek se může měnit, další otázky se mohou tvořit i během rozhovoru (slovnik-cizich-slov.abz, nedatováno).

3.1.4 Analýza dat

Analýzu odpovědí jsem započala prvním dnem výzkumu. Již během rozhovoru se jsem se snažila identifikovat jednotlivá témata a nalézat významy, které jsou za výpověďmi skryté. S přibývajícími rozhovory jsem jednotlivá témata a významy mezi sebou porovnávala a určovala jednotlivé sociální fenomény. Počítala jsem s tím, že některé výpovědi informátorů mohou být zkreslené ať již prostředím výzkumu, jednoduchým vybočením z tématu nebo i záměrně. Data, která jsem nahrála na audiozařízení, jsem převedla do písemné verze.

Uplatňovala jsem holistický přístup, to znamená, že jsem se zaměřila na subjektivní vnímání sociální reality. K přepsanému rozhovoru jsem přistupovala jako k integrovanému celku. Tento přístup jsem zvolila, protože jsem předpokládala narativní nádech odpovědí a jejich patřičnou volnost.

Existuje mnoho faktorů, které mohly mít vliv na výzkum. Počítala jsem s nízkou reliabilitou a vysokou validitou (Disman, 2000). Získala jsem podrobný popis a vhled do názoru jedince. Vzhledem k možnostem informátorů byl výzkum časově náročný a vyžadoval časovou flexibilitu. Při hodnocení jeho výsledků jsem pak dbala na to, aby nebyly ovlivněné mými preferencemi. Neopomněla jsem ani reaktivitu, tedy možnost zkreslení vlivem mé osoby. (Novotná, 2009/2010).

3.1.5 Etické otázky výzkumu

Důsledně jsem dodržovala etiku výzkumu, zohledňovala práva osob, které byly předmětem mého výzkumu. Informátorům jsem objasnila záměr a cíl mé práce s tím, že účast na výzkumu je dobrovolná, anonymní, a že je jen na nich, co mi sdělí. Ujistila jsem je, že mohou rozhovor kdykoli ukončit.

4 Vietnamci v ČR

4.1 Nástin historie migrace, usídlení a vzniku vietnamské diaspory

Vietnamci do ČR přicházeli v několika vlnách v druhé polovině minulého století. Přicházeli často na základě mezistátních dohod, ve kterých šlo o určitou formu pomoci Vietnamské republice z československé strany. První Vietnamci k nám přicházeli ve 40. letech minulého století. Za první větší skupinu můžeme považovat válečné sirotky a děti vietnamských vojáků na konci 50. let. Jednalo se o sto dětí, které byly umístěné v dětském domově v Chrastavě na Liberecku (S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 94-95, 2006)[4]. V letech 1956-1957 k nám Vietnamci začali přijíždět na základě *Dohody o kulturní spolupráci* (1957, studenti)[5] a *Dohody o vědeckotechnické spolupráci (1958)*[6]. V prvé dohodě se jednalo zejména o studenty, v dohodě druhé o přijetí praktikantů, učňů a pracovníků, kteří byli směřováni do průmyslových závodů strojírenských, textilních, potravinářských a obuvnických, kde získávali příslušnou odbornou kvalifikaci (Pechová, 2007, s. 16)[7]. Vietnamci tehdy představovali pro Československo důležitou pracovní sílu v lokalitách, které zápasily s nedostatkem dělníků. Další dohody o přijímání vietnamských pracovníků na časově ohraničenou dobu byly podepsány na počátku 70. let minulého století. V roce 1973 šlo o dohodu o přijímání studentů, zaměstnávání učňů[8], v roce 1975 o dohodu o odborné přípravě občanů Vietnamské demokratické republiky v československých závodech. Nejvyšší počet příchozích Vietnamců lze zaznamenat v letech 1980 a 1983. Brouček (2003) na základě archivních materiálů uvádí až 30 000, Martínková (2008) až 35 000 vietnamských občanů. V následujících rocích se počet Vietnamců v Československu postupně snižoval (Brouček, 2005).

Po sametové revoluci, kdy došlo k vypovězení smlouvy o mezistátní pomoci a předpokládal se odchod vietnamských pracovníků zpět do Vietnamu, se jejich počet v ČR

[4] Tyto děti se po třech letech navrátily do Vietnamu (S vietnamskými dětmi na českých školách, 2006, s. 94-95)
[5] Zrušena 1977 a nahrazena rozsáhlejší novou smlouvou ze dne 2. 6. 1977 (42/1977 Sb.). Ta akcentovala spolupráci a kulturní výměnu širokému spektru kulturních aktivit. Byla podepsána na pět let s možností prodloužení.
[6] Dohoda byla uzavřena 15.1. 1958. (Srov. Předpis č. 15/2001 Sb. m. s., Sbírka mezinárodních smluv 2001, částka 5/20. 2. 2001)
[7] Zdroj: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf

[8] Na základě této dohody přijímalo Československo 30 mladých Vietnamců ročně (Kocourek, 2008).

snížil zhruba o třetinu. Tlak na návrat do země původu byl však nedůsledný; mnoho Vietnamců zůstávalo v ČR nebo jinde v zahraničí (Kocourek, 2006). Někteří z nich se naopak vraceli do Vietnamu, kde však nepřichází již jako zaměstnanci socialistických podniků, nýbrž jako podnikatelé v oblasti obchodu. Své nabyté zkušenosti a získané kontakty na území ČR uplatnili ve svém osobním podnikání (Vencovská, 2012, s.16).

V průběhu 90. let 20. století docházelo k další migraci. První vietnamské lokální komunity na začátku 90. let 20. století posilovali známí a členové rodiny v rámci scelení rodiny. Další migranti přicházeli z okolních zemí, ze Slovenska, Maďarska, Polska a také z Německa. V sjednoceném Německu v roce 1993 vypršela smlouva, kterou uzavřel Vietnam s NDR. V případě, že zemi opustili, obdrželi finanční vyrovnání. Místo návratu do Vietnamu se však přesunuli do ČR, do pohraničních oblastí, kde vytvořili nové lokální komunity. Skutečností se stala i nelegální imigrace z Vietnamu přes Rusko (Moskvu), Maďarsko (Budapešť) a Slovensko (Brouček, 2005).

4.2 Ekonomické důvody odchodu z Vietnamu a „mýtus“ bohatého západu

Po vietnamsko-americkém konfliktu byl Vietnam dlouho zbídačený válkou, byl zde hlad a možnost vypravit někoho z rodiny do ciziny často znamenalo naději, jak vyváznout ze špatných životních podmínek. I v současnosti je životní úroveň průměrných Vietnamců jen těžko srovnatelná s životní úrovní v České republice. Se špatnou životní úrovní se setkáme zejména na vietnamském venkově, který „vyhání“ Vietnamce do měst a zahraničí za lepší vidinou zabezpečení sebe, tak i rodiny. Tato ekonomická nerovnováha je přirozeným důvodem k migraci za prací.

Mnozí Vietnamci se po listopadové revoluci 1989 vrátili z České republiky zpět do Vietnamu, ale také početná část z nich se zde rozhodla zůstat, nadále žít, pracovat a ekonomicky pomáhat svým rodinám ve Vietnamu.

Již od prvních pracovních migrantů, tzv. „zahraničních Vietnamců“ (*Viet Kieu = việt kiều mỹ)*, kteří přišli ze zahraničí zpět do Vietnamu, se v zemi udržoval „mýtus“ zahraniční práce coby životního štěstí a privilegia. (Pechová, 2007, s. 19) Jedním z činitelů tohoto „mýtu“ ve vztahu k Československu byly fotografie, kterými zahraniční Vietnamci (*Viet Kieu)* ukazovali odlišnou úroveň v bývalém Československu, a především přivezené nákladné dary rodině (kola, motorky, šicí stroje a dal). Dalším činitelem je současná praxe pravidelně posílat peníze. O stinných stránkách obživy v zahraničí však zahraniční Vietnamci (*Viet Kieu)* často nemluví. Jejich fotografie ani vyprávění totiž nepopisují jejich

nákladný život v cizině a jak často musí jejich příbuzní tvrdě pracovat, aby uživili nejen sebe, ale i svou rodinu ve Vietnamu. Ve Vietnamu je totiž mnohdy problematické připustit neúspěch. Pracovní migranti v zahraničí totiž nechtějí v očích sousedů a známých klesnout a svoji rodinu vystavit hanbě, že v cizině neuspěli (Pechová, 2007, s. 19).

4.3 Ekonomická aktivita Vietnamců v ČR po roce 1990

Co se týče ekonomické aktivity Vietnamců po roce 1990, tak 99 % z nich bylo až do roku 2005 na našem území živnostníky (Pechová, 2007, s. 30). Nejčastěji se živili prodejem dovezeného levného zboží z Asie na tržnicích nebo v kamenných obchodech, kde jim postačila jejich omezená slovní zásoba (Tranová, 2019, s. 11). Poté začali opět pracovat v továrnách v dělnických profesích (tento způsob obživy uplatňovali i před rokem 1989). Do České republiky začínají přijíždět Vietnamci s pracovním vízem (ne tedy s vízem za účelem podnikání). Pro změnu finančního výdělku rozhodnou také Vietnamci, kteří na našem území pobývají již delší dobu, ale jejich podnikání nebylo příliš úspěšné (Pechová, 2007, s. 30).

V poslednímu se Vietnamci zaměřili i na jiné sféry podnikání. Vzhledem ke zvyšující se poptávce po vietnamské gastronomii se začali zaměřovat na nabídku pokrmů z jejich rodné země, tudíž začaly vznikat vietnamské restaurace a bistra. Rozmachu se dočkaly i večerky, tedy maloobchodní prodejny potravin, drogistického a smíšeného zboží s dlouhou otevírací dobou do pozdního večera včetně víkendů a svátků. Do popředí se také dostaly kosmetické služby, konkrétně vlasová a nehtová studia (Tranová, 2019, s. 12).

V současnosti dochází k větší diverzifikaci v profesní orientaci Vietnamců, a to zejména díky dospívající nové generaci. Ta se již sociálně integrovala, studuje různé obory a nachází uplatnění v mnoha sférách, například mediích, žurnalistice, programování, právu nebo lékařství (Tranová, 2019, s. 12).

4.4 Vietnamská diaspora v ČR po roce 1990

Změnu občanského postavení Vietnamců v ČR po roce 1990 provází úsilí získat povolení k dlouhodobému pobytu a posléze i zápas o získání českého občanství. Průvodním jevem, jak toho dosáhnout je u některých uzavření manželství s Češkou, Čechem. Proces dvaceti let vyústil k vytvoření vietnamské diaspory (základem Vietnamci s českým státním občanstvím). Viditelným dokladem intenzivní úsilí o získání statutu národnostní menšiny.

Roku 2013 se Vietnamci v České republice stali státem uznávanou národnostní menšinou. Dnes tvoří třetí největší menšinu po Ukrajincích a Slovácích. Český statistický úřad k roku 2019 zaznamenal v ČR celkem 61 910 Vietnamců.

Tabulka 1. ukazuje nárůst Vietnamců v ČR v jednotlivých letech. Poslední tři roky (uvedené níže v tabulce) jsou spíše stagnačního charakteru. Naopak první tři roky vykazují strmější nárůst Vietnamců u nás, a to zřejmě díky jejich migrací za prací.

Tabulka 1 Státní občané Vietnamu v ČR v letech 1994-2019 podle dat úředních statistik (k 31.12.)

Rok	**Celkem**	**Dlouhodobý pobyt**	**Pobyt na 12 měsíců**
1994	9 633	8 550	Statistický úřad neeviduje
1999	24 824	16 870	Statistický úřad neeviduje
2004	34 179	13 490	Statistický úřad neeviduje
2009	60 255/61 115	25 347	61 743
2014	57 347/ 56 609	11 078	56 421
2019	61 910	9 469	61 844

Zdroj:

R04 Cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1994 - 2019 (k 31. 12.)
Český statistický úřad, https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu

Cizinci s pobytem nad 12 měsíců podle státního občanství v letech 2008 - 2019[online]. Česká republika: český statistický úřad, 31.12. 2019n. l. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R07_2019.pdf/3be02a4a-268c-4b49-ad33-191a0ee3e7e4?version=1.0

4.4.1 Vietnamci v Moravsko-slezském kraji

Tabulka 2 Státní občané Vietnamu v Moravsko-slezském kraji v letech 2004-2019

Rok	celkem
2004	2479
2009	5807
2014	4385
2019	4340

Zdroj:

R06 Nejčastější státní občanství cizinců podle regionu soudržnosti, kraje a okresu v letech 2004 - 2019. *Český statistický úřad* [online]. Česká republika: Český statistický úřad, 8.6. 2020n. l. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu

4.5 Vietnamsko-jinoetnická manželství v ČR: vývoj po roce 1995

V rámci státem řízené imigrace přicházeli Vietnamci do Československa na přesně vymezenou dobu (šesti let) s povinností se po této době vrátit do Vietnamu. V českých městech, sídlech průmyslových závodů, žili kolektivně ve společných ubytovnách, izolování od místního obyvatelstva. Přesto, i když výjimečně, docházelo k navazování partnerských vztahů.

Po roce 1990, kdy se již početnější skupiny Vietnamců rozhodly dlouhodoběji zakotvit a ČR se navázáním partnerského vztahu a uzavřením manželství s českým partnerem/partnerkou stalo jednou z možností, jak naplnit tento cíl. Důkazy o možných česko-vietnamských manželstvích nám také mohou zčásti doložit údaje Českého statistického úřadu o demografických událostech, která udávají data o počtu nevěst a ženichů

vietnamského původu. Ukazují, že se počet vietnamských nevěst a ženichů na manželský pár neshoduje. Příkladem může být hned první dohledatelný rok s údaji o manželstvích Vietnamců na Českém statistickém úřadu (1995), který uvádí 20 žen nevěst a 51 ženichů vietnamského původu. Data nám tedy potvrzují výskyt etnicky smíšených manželství na našem území. V letech 1995 až 2004 jednoznačně převažoval počet

Vietnamců, kteří uzavírali etnicky smíšená manželství. V letech následujících se tento poměr obracel (srov. tab. 3).

Tabulka 3 Vietnamsko-jinoetnická manželství v ČR v letech 1995-2019

Rok	Státní občanství ženicha Vietnamec	Státní občanství nevěsty Vietnamka
1995	51	20
1999	61	32
2004	493	271
2009	14	30
2014	48	41
2019	47	118

Zdroj:

Demografické události cizinců ve vybraných letech - sňatky. *Český statistický úřad* [online]. Česká republika: Český statistický úřad, 2020 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/91605941/290027190110.pdf/c814afe5-bb33-496f-83b5-07b0ed019660?version=1.0

Tab. 4. Živě narození Vietnamci v ČR v letech 1995-2019

Rok	Živě narození
1995	**215**
1999	**366**
2004	**428**
2009	**947**
2014	**996**
2019	**897**

Zdroj:

Demografické události cizinců ve vybraných letech - sňatky. *Český statistický úřad* [online]. Česká republika: Český statistický úřad, 2020 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R82_2019.pdf/e35ffc01-28d2-41fa-bd7e-70406a36a9c4?version=1.0

5 Vietnamci a Češi v kulturní rozdílnosti

Rozdíly v životní filozofii, v přístupu k cílům života a jejich naplňování, odlišnosti ve způsobu života, vzájemné komunikaci a v přístupu k druhým, jsou významnými činiteli při soužití Čechů a Vietnamců v českém kulturním prostředí. Vymezují vzájemnou koexistenci v rámci českého kulturního prostoru. Jsou dány odlišnými kulturními zvyklostmi české a vietnamské společnosti. Použijeme-li výkladu „zvyku" a „tradice" Erika Hobsbawma (The Invention of Tradition, 1993, s. 1-14), jsou tyto rozdíly zakořeněny v kulturním odkaze minulosti, obnovovány enkulturací[9] a jako nové „tradice" konstituovány a potvrzovány v současnosti. Jsou živými hodnotami přes nivelizující průnik mezinárodních vlivů a globalizačních tendencí.

5.1 Každodennost a strategie při jejím naplňování

Oba národy vnímají čas odlišně, pokud uvažují o svých životních strategiích. Vietnamci neumí plánovat, žijí ze dne na den. Pokud peníze vydělají, utratí je, pokud ne, neutratí je. Češi myslí na budoucnost, přemýšlí nad tím, co bude zítra, a proto plánují a šetří dopředu. I svůj volný čas využívají jinak, plánují si ho, dovolenou vnímají jako čas odpočinku. Vietnamci si sice čas dlouhodobého vybočení z pracovních povinností a pracovního tempa plánují. Chápou ho však jako příležitost naplnit povinnost návratu do rodné země, jako cestu za rodinou, při které stvrdí svou sounáležitost s rodinou a ukáží své v ČR žijící děti širšímu okruhu příbuzných.

5.2 Vztah k „věcem" každodenního života

Vietnamci mají jiný vztah k věcem než Češi. „*Dům, kde se zabydlí, bude během roku vypadat jako po deseti letech*" (Vietnamista, nedatováno). Zejména v tomto bodě se setkáváme s odlišným pohledem na svět a jeho hodnoty. Pro Čechy mají věci větší hodnotu, váží si jich, lpějí na nich. Nově koupené věci si vystavíme, dáváme je na odiv (např. nové nádobí, skleničky), kdežto Vietnamci je hned začnou používat a za chvíli už o nich ani neví.

[9] Enkulturace je proces učení se jedince žít ve společnosti a její kultuře (slovnik-cizich-slov.abz, nedatováno)

5.3 Pojetí rodinných závazků a vztahů, čas a zábava

Rozdílné je pojetí závaznosti rodinných vztahů, včetně hierarchie vztahů mezigeneračních i sourozeneckých. Odlišné je také pojetí způsobu soužití příbuzenské skupiny a naplnění nepracovního času zábavou. Pokud Vietnamce onemocní maminka, dcera si ihned bere dovolenou, aby ji se vším pomohla. Vietnamci jsou velmi soudržní, pokud se například koná mistrovství světa ve fotbale, který velmi sledují, každý den se fotbal sleduje u někoho jiného doma, kde grilují a často přizvou i sousedy, se kterými také udržují vztahy. Vietnamci se často a rádi vzájemně navštěvují. Češi zase mají touhu objevovat, rádi navštěvují místa, kde dosud nebyli, chtějí vidět největší hory, jezera či si jen zajít na houby; takové výlety nechávají Vietnamce chladné.

Zdroj:

Manželství Evropan-Asiat [online]. Česká republika: Vietnamista, nedatováno [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: http://www.vietnamista.cz/products/manzelstvi-evropan-asiat/

Autor stati *„Manželství Evropan-Asiat“* však cítil potřebu ke svému výkladu dodat: *„Přes rozdílný pohled Evropana v Asii patří Vietnam k nejemancipovanějším zemím. Při prvním přiblížení vidíme Vietnam jako patriarchální společnost, ale uvnitř příbytků se role zcela obrací. Žena doma vládne, řídí finance, nakupuje. Neočekává se, že by to muž vůbec mohl zvládat. Muž je na fyzické domácí práce. (na poli ale i žena bez žádných úlev) Žena řídí mužovy výdaje. Vietnamská mentalita nemá problém se podřídit vůdcům. To evropské mužské ego často nezvládne“ (Vietnamista, nedatováno).*

Postřeh významný i pro výklad života vietnamsko-českých a česko-vietnamských rodin.

Internetový zdroj Vietnamista také udává, že veškeré uváděné rozdíly se týkají pouze Vietnamců z Vietnamu, tedy prvé generace migrantů, která se usadila v evropských zemích. Nejedná se o „banánové děti“, tzn. vietnamské děti, které se narodily a vyrostly v Evropě.

5.4 Co se mohou Vietnamci a Češi od sebe naučit

Pro ilustraci dotazu, co by se mohli Češi a Vietnamci od sebe vzájemně naučit a jaké je česko-vietnamské manželské/partnerské soužití, jsem použila odpovědi etnicky smíšeného manželského páru žijícího v Praze z rozhovoru pro *Magazín Aktuálně*, který se uskutečnil na počátku druhého desetiletí 21. století (Daňková, 2012). Párem jsou Le Anh

Nguyenová (33), která se narodila v Hanoji a od 8 let žije v České republice a její partner Jiří Bosák (34). Spolu žijí 2,5 let.

Jiří Bosák: *„Vietnamci žijí více komunitně, Češi jdou do hospody s partou kamarádů nebo se potkají náhodně.“*

Jiří Bosák: *„Člověk, který si dokáže spočítat, kolik lidí podle statistik Policie ČR obchoduje s drogami a kolik vietnamských podnikatelů provozuje večerky, musí vědět, že to absolutně nesedí*.“ (Komentář k obvinění, že vietnamské večerky distribuují drogy.)

Jiří Bosák: *„Když do země* [Vietnamu] *někdo přijede, je to buď turista, nebo obchodník. Když je to baťůžkář, snaží se ho obrat a nemyslí si o něm nic moc dobrého. Když je to nějaký manažer, co pracuje pro nadnárodní firmu, je vítaný jako někdo, kdo do ekonomiky přináší něco nového a mají k němu úplně jiný přístup. Proto když jsem ve Vietnamu, nosím vždycky formální oblečení, protože se tak vyhnu otravným nabídkám pro turisty. Je to velmi efektivní trik.“*

Le Anh Nguyenová: *„České ženy si třeba dokážou uchovat a dědit věci z generace na generaci. V Asii jsou totiž lidé zahlceni výrobky takové nebo makové značky, ale jsou to mnohdy věci ke krátkodobému užití“*.

Le Anh Nguyenová: *„Moje vietnamská rodina si třeba o Jiřím občas myslí, že je líný. Což jinými slovy znamená, že není neustále dostatečně aktivní. Přijde jim zvláštní, že není ráno zvyklý udělat snídani pro všechny. Můj strýc s tetou si taky představují, že by Jiří měl pracovat na zahradě. Takže kdo na jejich zahradě nechce pracovat, je líný. I já. (smích)“*.

(Daňková, 2019, Magazín. Aktuálně).

Zdroj:

Vietnamské večerky a bistra nejsou pračky na peníze, říká Vietnamka provdaná za Čecha [online]. Česká republika: Magazín Aktuálně, 2019 [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: https://magazin.aktualne.cz/cesi-a-vietnamci-by-se-od-sebe-mohli-naucit-mnohem-vice-rika/r~a0ee6266046311e9a0680cc47ab5f122/

Jiří Bosák v rozhovoru zmiňuje činorodost, trpělivost a rodinou soudržnost Vietnamců, která Čechům chybí. České vztahy jsou dle něho individualistické a o mnohé se okrádají. Popisuje svou zkušenost, kdy od starší generace Čechů neustále slýchá, že vietnamské večerky jsou pračky na peníze, které jsou ze špinavých kšeftů, zejména drog.

Takové úvahy se mu nelíbí a nesouhlasí s nimi. Zmiňuje i ustálené vzájemné představy o „druhých" – Čechů o Vietnamcích a Vietnamců o Češích. Za český předsudek považuje myšlenku, že každý Vietnamec musí být zákonitě dobrý v matematice, mít samé jedničky. Vietnamské děti nemusí být ve škole dle Bosáka vždy snaživější než ty české. Jako mylnou představu Vietnamců ve Vietnamu označuje ustálený a tamními Vietnamci tradovaný soud o Češích jako bohatých lidech; popisuje svou zkušenost z návštěv ve Vietnamu.

Le Anh Nguyenová jako přednost Čechů označila ve srovnání s Vietnamci jejich nepodléhání konzumu (přesněji okamžité módnosti a nabídce trhu). Zde vidí možnost inspirace pro Vietnamce.

Kriticky se dívá, s ohledem na svého manžela, na zakořeněnou pracovitost a v této souvislosti i vysoké požadavky na členy rodiny a odsudky, pokud je nenaplňují. V tomto smyslu popisuje soužití její vietnamské rodiny s jejím manželem Jiřím, která Jiřího popisuje jako líného individualistu.

6 Střet dvou kulturních modelů rodiny a rodinného života

6.1 Model současné vietnamské rodiny

Vietnamské manželství vzniká většinou s oboustranným souhlasem rodičů. Společně začínají žít u rodičů manžela. Při narození dcery musí rodina počítat s tím, že se po vdávání stane členem „druhé strany." Dcery se od mala učí vařit, uklízet, mýt nádobí, tyto činnosti by měly zvládat už od svých sedmi let, a právě takové činnosti je dělají žádanými. Již od mala se připravují na manželství. Synové jsou ve vietnamské rodině žádanější, protože zajistí pokračování rodu. Od nich se očekává především zdraví, dobré vychování a vzdělání. Pokud je syn prvorozený, očekává se od něj, že se bude o své rodiče starat a dohlížet na mladší bratry a sestry (Viet.cz, 2011).

Vietnamská rodina je velice komplexní a provázaná. Najdeme zde mnoho vzájemných vazeb, závazků a jasně definované role, které členové rodiny zaujímají. Rodiny spolu tráví hodně času u společného stolování a vzájemným se navštěvováním. Je běžné, že se o víkendu sejde 20–30 příbuzných z celého okolí. Vietnamská rodina je tak symbolem velmi silného a pevného rodinného zázemí. Pro vietnamské rodiče je velmi důležité vzdělání, do kterého jsou schopni hodně investovat. Vietnamští rodiče také často mají na své potomky příliš velké nároky. Mladí Vietnamci tak často nemají čas na svou vlastní seberealizaci a mohou se cítit méněcenní (Bosák, 2010).

[Pozn. vývoj vietnamského modelu rodiny v historické retrospektivě srov. v **Příloze 1.**]

6.2 Model moderní evropské rodiny

[Pozn. hlubší vývoj evropské rodiny srov. v Příloze 2.]

6.3 Ranný vývoj moderní rodiny 19. století

V tradiční společnosti bylo rodičovství tou nejpřirozenější věcí. Ve společnosti moderní, a především postmoderní se postupně setkáváme s jeho nesamozřejmostí; mateřství se změnilo pro většinu žen z fatálního údělu v akt vědomé volby. Z rodičovství se

vytrácí mnoho jistot, které dřívější tradiční rodina poskytovala právě ve vztahu k dětem. Postavení rodičů při socializaci dítěte čím dál více ustupuje do pozadí v důsledku vlivu vrstevnických skupin a dalších sociálních tlaků. Hodnoty generací dětí a mládeže jsou stále více určovány vlivem veřejných institucí; ty začínají omezovat autonomii rodičů. Také nazírání na odlišení mužských a ženských rolí prochází v průběhu 19. až 21. století významnými proměnami. I tento proces mění charakter rodiny (Možný, 2002).

6.4 Moderní společnost a ženy

Průmyslová revoluce vytvořila ženám možnost ekonomické nezávislosti na manželovi. Otevření světa placené práce mimo domácnost a možnosti podnikat, daly ženám první impulzy k osamostatnění, a především k jejich osvobození. Tento nový liberalizační duch v sobě nesl myšlenky X lidské rovnosti, které však byly špatně slučitelné s patriarchální dominancí muže v rodině (Možný, 2002).

6.5 Výběr partnera[10]: sociální a kulturní determinanty

Ač byl až do konce moderního 19. století samotný výběr partnera v Českých zemích relativně benevolentní; zejména mladí lidé byli limitování sociálními a kulturními determinanty společnosti, v níž byli sociálně ukotveni. Sociální příslušnost mladých lidí pak ještě v prvé polovině 20. století vymezovala míru a podobu vlivu rodičů na výběr manželského partnera. Teprve druhá polovina téhož století znamenala individuální „svobodu“ při volbě partnera (Možný, 2002).

6.6 Etnická homogamie v rámci sňatku

Problém etnické (a „rasové“) homogamie při volbě partnera vysvětluje Ivo Možný ve své knize Sociologie rodiny. Chápe ji jako sociální limitu zdánlivě svobodné individuální volby snoubenců, která v některých společnostech funguje i v dnešní době. Evropa ovšem

[10] Moderní doba přinesla ženám možnost volby partnera, možnost „scházet“ se s mužem na „sňatkovém trhu“. Tento metaforický výraz zavedl Garry S. Becker (Možný, 2002, s. 100). Na základě jakých kritérií si moderní žena vybírá partnera? Za jednu z prvních teorií je považována teorie Bernarda Mursteina, na kterou Možný ve svém díle odkazuje. Murstein předpokládá, že se tak děje na základě výměny aktiv a pasiv, jež každá ze stran přináší do vznikajícího svazku. Rovnováhy směny musí být docíleno pomocí tří stádií. Za první stadium označuje Murstein *stimulus stage* (fyzická přitažlivost, sociální dovednosti, temperament a pověst). Druhé stádium ztotožňuje s hledáním kompatibility hodnotových vzorců týkajících se manželství, sexu a životních cílů. Třetím stádiem pak spojuje s prověřováním představ o výkonu rodinných rolí, rodičovství, rolí hospodářských i rolí vzájemného sexuálního a mileneckého partnerství (Možný, 2002, s. 100)

podle Možného patří ke kulturním oblastem s relativně velkým podílem etnicky („rasově“) smíšených párů; netolerance k nim se považuje za kulturně pokleslé chování (Možný, 2002, s. 113-114).

Co se týče českých zemí, podle Možného bylo české obyvatelstvo ještě na počátku třetí třetiny 20. století zatíženo předsudky vůči sňatkům a partnerstvím uzavíraným s Romy, a zřejmě také s Afričany a Afroameričany. O sňatcích s Vietnamci prameny v této době ještě nehovoří. První partnerské vztahy mezi Čechy a Vietnamci, které vznikaly v období migračních vln byly utajované. První česko-vietnamské sňatky byly poprvé doloženy v 80. letech 20. století. Jednalo se o fingované sňatky na základě, kterých dostali Vietnamci povolení k pobytu. K uzavírání česko-vietnamských sňatků docházelo dobrovolně jako projev solidarity nebo na základě finanční odměny. Vietnamcům v ČR dále věnuji samostatnou kapitolu.

7 Vietnamsko-česká a česko-vietnamská rodina – pohled generace dospělých potomků (výsledky výzkumu)

7.1 Představení informátorů

Pro přiblížení představy o jednotlivých informátorech uvádím medailonky pod pseudonymy jejich osobnostní charakteristiku. Zmiňuji prostředí, v němž výzkum probíhal.

Lenka X: 30 let, žije v Praze, pochází ze Sázavy, matka je Vietnamka, otec Čech; žádné další sourozence nemá; nejvyšší dosažený stupeň vzdělání: bakalářské; momentálně pracuje pro AAA auto.

Lenka X vyrůstala s babičkou (matkou otce), která měla dvougenerační domek, a s oběma rodiči, kteří jsou stále spolu. Rodiče se nikdy nevzali. Otec se takřka ve všem přizpůsoboval matce, která řídila domácnost. Rozhovor probíhal v pražských Hradčanech v Costa Coffee. Během rozhovoru nás nic nevyrušilo, musela jsem akorát rozhovor jednou přerušit, abych nám donesla kávu. Lenka X byla velice příjemná, sympatická a otevřená. Celý rozhovor trval 38 minut a 52 sekund.

Michael X: 22 let, žije a pochází z Ostravy, matka je Češka, otec Vietnamec; má o tři roky mladšího bratra; nejvyšší dosažený stupeň vzdělání: středoškolské s výučním listem; momentálně pracuje jako barman v ostravské kavárně Cokdyby; je ženatý a má dítě s Vietnamkou.

Michael X vyrůstal s oběma rodiči, kteří se vzali a jsou stále spolu. Měl možnost žít 5 let ve Vietnamu, kde pokračoval ve zlepšení svých barmanských dovedností. Dominantní postavení v rodině zastával spíše otec, mamince se vietnamská kultura líbila. Rozhovor probíhal v ostravském nákupním centru OC FORUM Nová Karolína, kde jsem Michalovi v Mc donald‘s zakoupila kávu. V obchodním centru bylo trochu rušno, ale to nebylo takovým problémem jako Michalova lehká jazyková bariéra. Michal byl, ale příjemný a na otázky se snažil odpovídat, ač občas působil trochu rozpačitě. Celý rozhovor trval 50 minut a 38 sekund.

Nell X: 26 let, žije ve Zlíně, pochází z Nového Jičína, matka je Češka, otec Vietnamec; má o čtyři roky mladšího bratra Patrika X; nejvyšší dosažený stupeň vzdělání: studentka VŠEM oboru ekonomie.

Rodiče Nell X se spolu rozešli krátce po jejím narození. Spolu s bratrem mají pouze společného otce. S otcem, který byl na ni podstatně přísnější, přicházela do kontaktu jen o víkendech. Rozhovor probíhal v Hotelu Praha v Novém Jičíně. Nell X byla velmi sympatická a otevřená. Během rozhovoru nás nic nevyrušilo, jeho délka činila 55 minut a 2 sekundy.

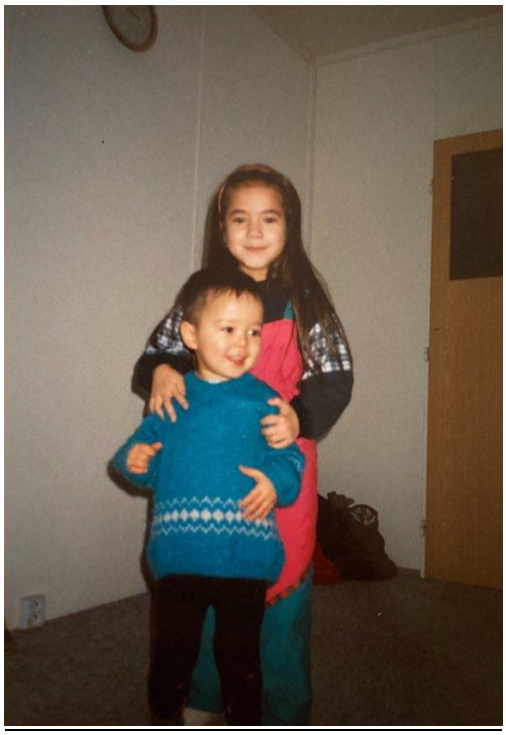

Obrázek 2Patrik X se svou mladší sestrou Nell X - nedatováno

Obrázek 1Patrik X se svou mladší sestrou Nell X 2019

Patrik X: 22 let, žije ve Zlíně, pochází z Ostravy, matka je Češka, otec Vietnamec; z otcovy strany má o čtyři roky starší sestru Nell X a dva nevlastní bratry od současné otcovy přítelkyně; nejvyšší dosažený stupeň vzdělání: student oboru Marketing a komunikace ve Zlíně.

Než si otec našel novou přítelkyni, rozhodoval v „původní rodině“ ve většině situací otec a matka se přizpůsobovala. Patrik X byl trochu stydlivý, a ne tolik sdílný jako jeho sestra Nell X. Rozhovor proběhl nerušeně v ostravském obchodním centru AVION Shopping Park v kavárně Starbucks. Jeho délka činila 29 minut a 46 sekund.

Markéta X: 25 let, pochází a žije v Příboře, matka je Češka, otec Vietnamec; má tři sourozence z otcovy strany a jednoho z matčiny strany; nejvyšší dosažený stupeň vzdělání: studentka ekonomie.

Markéta X vyrůstala s matkou v Příboře. Její rodiče spolu ukončili vztah po jejím narození. S otcem se vídala každé velké prázdniny, občas za nim a za rodinou dojížděla do Brna, kde žije. Výchovu vedla vesměs matka, otec se s matkou ve většině případů radil. Markéta X byla velmi sdílná a dovedla jednotlivé otázky rozvést. Skvěle spolupracovala. Rozhovor trval 1 hodinu 50 minut a 2 sekundy. Uskutečnil se v Kopřivnicích ve Vile Machů.

Denisa X: 22 let, pochází a žije v Kopřivnicích, matka je Češka, otec Vietnamec; má tři mladší sestry; nejvyšší dosažený stupeň vzdělání: střední odborné vzdělání – střední škola designu a mody Prostějov.

Denisa X vyrůstala s oběma rodiči, kteří spolu i nadále žijí, ale nikdy se nevzali. Otec se úplně přizpůsobil českému prostředí, v Kopřivnicích se neschází s ostatními Vietnamci. Můžeme říct, že domácnost vedli oba rovným dílem a ve srovnání s ostatními rodinami bez komplikací a jakýchkoli mezikulturních překážek. Do výchovy Denisy rodiče příliš nezasahovali, byla spíše „samorostem." Denisa X byla velmi příjemná, ale nesetkala jsem se zde s ničím neobvyklým, co by připomínalo jakékoli mezikulturní bariéry. Rozhovor proběhl v Kopřivnicích v kavárně Old timer a trval 42 minut a 30 sekund.

Obrázek 3Denisa X (zelený svetr) s její mladší sestrou, otcem a matkou z roku 2007 ve Vietnamu. Jednalo se o rodinnou sešlost, která se konala v tamějším parku.

Obrázek 4 Denisa X s jejím českým přítelem, sestrami a vietnamským otcem na svatbě její sestřenice, která si brala Vietnamce. Svatba se konala ve Vietnamu roku 2018.

Obrázek 5 Denisa X na téže svatbě s tetami ze strany otce ve Vietnamu. Tety Denisy X mají na sobě typické společenské šaty pro Vietnam, nazývají se Aoi Dai.

Tomáš X : 26 let, pochází z Mladé Boleslavi a žije v Praze, matka je Češka, otec Vietnamec; má dva nevlastní sourozence z otcové strany; nejvyšší dosažené vzdělání: kuchař číšník s maturitou; momentálně pracuje jako barman ve společnosti Silver rock music bar.

Tomáš X vyrůstal v Příbrami s matkou a babičkou, kde s matkou moc dobře nevycházel, vychovávala ho spíše babička. Zpočátku se s otcem vídal zhruba jednou ročně, kdy si ho vzal na prázdniny. Postupně si našel k otci cestu, se kterým se momentálně vídá, přijala ho i rodina, která mu zpočátku nebyla moc nakloněná. Matka s otcem se vůbec nestýkají. Rozhovor s Tomášem X byl otevřený, ničím nerušený, konal se v Praze ve Starbucks na Náměstí republiky. Rozhovor trval 32minut a 52 sekund.

7.2 Analýza výpovědi informátorů

Z rozhovorů, které mi poskytli mladí lidé pocházející z etnicky smíšených partnerských vztahů a rodin jsem zjistila, že fenomén vietnamsko-českých a česko-vietnamských partnerských vztahů nebývá příliš udržitelný. Pouze tři rodiny ze sedmi dotazovaných tvoří stále plnohodnotný manželský pár. U ostatních kromě Tomáše X ani k manželství nedošlo, jednalo se pouze o partnerský vztah. U Markéty X, Nell X, Patrika X i Tomáše X vztah rodičů zanikl krátce po jejich narozeních. To ovšem neznamená, že by se na jednu stranu rodiny zanevřelo. Rodiče kladli důraz na vzájemný kontakt. Výjimkou je pouze Tomáš X, jehož matka byla alkoholička a starala se o něj zejména babička. S otcem jako kluk trávil čas pouze o velkých prázdninách a cestu si k němu našel až v mladé dospělosti, kdy se do otcovy rodiny postupně začlenil úplně.

Analýzu informací o vztazích v orientační, neúplné a také v rozšířené rodině informátorů jsem provedla záměrně u každého z nich samostatně. Sledovala jsem osobnostní postoje, transparentnost názorů a frekvenci zjištění. Analýzu jsem provedla podle následujících témat:

1) Postavení otce a matky v rodině **2)** Výchova **3)** Jazyková kompetence **4)** Návštěvy Vietnamu **5)** Postavení dítěte z etnicky smíšené rodiny v české společnosti a vrstevnické skupině **6)** Facebooková Skupina Češi – Vietnamci **7)** Pohled Čecha na Vietnamce **8)** Základní rysy, kterými dotázaní potomci z vietnamsko-českých a česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Analýza rozhovoru Lenky X

1) Postavení otce a matky v rodině

Dominantní postavení v rodině zastávala matka (Vietnamka), dle Lenky X „chtěla mít vše pod palcem otec byl dle Lenky X „takovej hodnej“. Matka Lenky X vedla i rodinné finance, a to i z toho důvodu, že měla větší příjem. Matka podnikala; měla „krámek“. Otec pracoval jako dělník ve sklárnách a nechával se matkou vést.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Takže mamka měla to hlavní postavení?

I: Ahm.

T: Takže asi i různé diskuze, rozhodování, to se vše odvíjelo od té mamky

No, přesně tak, že většinou i taťka, když něco chtěl, třeba já nevím, že by si koupil kolo nebo tak, tak vždycky šel za mamkou. Jestli jako může nebo nemůže, jestli na to máme peníze nebo takhle. A i co se týče jako nějakých výletů nebo nějakých rodinných akcí, tak se spíše ptal tý mamky. Anebo když ona s něčím přišla, tak to prostě tak bylo, řekla půjdem tam, tak jsme tam šli, tak jsme se všichni museli podvolit.

2)

I: Tak ona mi jako říkala, že vždycky chtěla mít všechny peníze jakoby ona pod kontrolou a že nesouhlasí s tím, aby jako peníze měl třeba manžel. Nebo aby se platilo něco na půl, že aby jako měl každý své peníze, aby se na to skládali. Tak jakože ona pro to není a že podle ní je nejlepší, když to má na starost žena.

3)

T: A taťka se v pohodě přizpůsobil?

I: Jo, taťka úplně v pohodě, ale jak jsme bydleli s tou babičkou právě, to byla jeho mamka, tak ta do toho docela mluvila, a to není nikdy dobrý, když bydlej mladí se starýma, že jo. A ta už do to ho mluvila, tak ho občas jako by tak nějak pošťouchla a taťka no, že na nic nemá peníze, že si o všechno musí říkat. Ale myslím, že kdyby žil bez tý babičky, že by to neřešil, že by se vezl na vlně pohodlí.

2) Výchova

K nedorozuměním docházelo ve výchově. Otec byl na Lenku X hrozně hodný, matka přísná. Vietnamskou výchovu popisuje Lenka X jako velice odlišnou. Vše se odvíjelo okolo známek; pokud byly špatné, měla vše zakázané a musela se doma učit. Zato, že na Lenku X byla matka tak přísná a kladla důraz na vzdělání je ráda, jinak by dle Lenky X skončila někde za pásem ve výrobně na sklo ve vedlejší vesnici. Matka ji nikdy nepochválila, to že měla nosit domů dobré známky brala jako samozřejmost, své emoce moc neprojevovala. Otec ji dokázal pochválit za všechno. Časti řešila své osobní věci s babičkou, matkou od jejího otce.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: To je zajímavý a jako, když docházelo k nějakým nedorozuměním mezi těmi rodiči, čeho se to třeba tak týkalo. Byly třeba nějaké úseky kde se třeba vaši fakt jako neshodovali nebo tak.

I: No, tak spíš v tý výchově. Táta byl na mě hrozně hodnej a mamka ta přísná. Hlavně ta výchova je rozdílná jakoby česká a jakoby ta vietnamská. Protože tam v tom Vietnamu se strašně lpí na tý kultuře jakoby v té rodině/rodiny a na tu úctu k těm rodičům, a hlavně na vzdělání, třeba jsem ve škole měla špatný známky, a fakt špatný znamenaly dvojky, trojky. Takže mamka jako by třeba už nadávala, byla na mě i prudší, a to se tátovi samozřejmě nelíbilo, protože ten si říkal, vždyť to bude v pořádku a no a spíš v tý výchově, vždycky ty nedorozumění byly kvůli tý výchově

3) Jazyková kompetence

Matka česky umí, ale špatně. Má problémy se s Lenkou X dorozumět. Většinou rozumí, ale má problém komunikovat. Některé slova, které doma používají jsou dokonce kvůli špatné češtině vymyšlené a rozumí jim jen členové jejich rodiny. Pokud něco potřebovala, chodila často kvůli jazykové bariéře za otcem. Rodiče se spolu dorozumívají většinou česky, otec umí trochu vietnamsky. Lenka X popisuje vietnamský jazyk jako velmi složitý, má problémy s intonací, a tak ji dělá problém vietnamsky hovořit, sama, ale jazyku trochu rozumí.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A daří se ti ovládat vietnamský jazyk? Jsou tam nějaké základy?

I: Je to hrozně těžký, já jakoby rozumím něco, když se mluví, to jo, ale nedokážu to říct, je to na mě hrozně těžký, nedokážu udělat tu intonaci. A mamka mě moc neučila, jako, chtěla mě učit, ale tím, jak jsme byli na malým městě, byla jediná Vietnamka, tak vlastně moje babička a vlastně mamky švagrová, ty se mamce smály, když mluvila Vietnamsky a ona to hrozně špatně nesla a nechtěla, aby se mi smály ve škole, kdybych mluvila něco vietnamsky, aby se mi neposmívaly. Takže mě neučila, protože ona si myslela, že takoví jsou všichni Češi, víš, že se posmívají těm Vietnamců, že špatně mluvěj. Ale takhle ji mám vodposlouchanou, nebo když jsme byly u té babičky, já poznám vo čem oni mluvěj, ale abych jim něco na to řekla, to jen ano, ne a to je tak všechno.

4) Návštěvy Vietnamu

Do Vietnamu se už snaží díky stabilní práci (dříve to nebylo možné) jezdit každý rok, a to alespoň na tři týdny; týden – dva jsou u rodiny a zbytek procestují. Když byla malá, tak

nebyla možnost, aby cestovali. Jednou za nimi přijela vietnamská babička, která se měla zdržet na dva měsíce a zůstala u nich 2 roky.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A jak často se ti podaří navštívit své příbuzné ve Vietnamu? Jezdíte tam často?

I: No, jakoby moc často ne, doteďka jsem moc nevydělávala. Ale teď už mám pevnou práci, tak se snažíme každý rok tam jet aspoň na 3 týdny, s tím, že jsme týden, dva u rodiny a pak ještě cestujeme. Ale když jsem byla malá, tak jsme se skoro vůbec nenavštěvovali, to nešlo, ale babička tady byla Vietnamská, přijela na 2 měsíce a zůstala tu 2 roky. Oni ve Vietnamu hrozně brzo chodí do důchodu, vlastně v padesáti, takže ona jako by už měla jít do důchodu a nějak se ji nechtělo, tak si řekla, že ještě předtím přijede za námi do Čech se podívat a mezitím ji podali zprávu, že už musí fakt do důchodu, tak si řekla, že zůstane v Čechách. A mamce se mnou pomohla, vyzvedávala mě ze školy a starala se o mě.

5) Postavení dětí z etnicky smíšených rodin

Lenka X se cítí být více Češkou. Má pocit, že děti z etnicky smíšených rodin spolu drží díky své odlišnosti, rozumí si, ale třeba neznají všechny náležitosti patřící do jejich vietnamské kultury, a tak mnohdy neví co a jak slavit. Když si Lenka X našla svou první lásku, byl to napůl Rom, její matka to nemohla překousnout, dle Lenčiných slov to bylo přeci také dítě z etnicky smíšené rodiny; i když se dobře učila, matka ji lásku nechtěla dopřát. Za kamarády má spíše děti z etnicky smíšené rodiny, tvrdí, že Vietnamci mezi sebe moc děti z etnicky smíšených rodin nepřijímají.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A sama se cítíš být více Vietnamkou nebo Češkou?

I: Já rozhodně Češkou. Narodila jsem se tady, a hlavně já jsem vyrůstala na tom malým městě, kde jsem byla jediná míšenka a vokolo mě byli jenom Češi, nestýkali jsme se s jinýma Vietnamcema.

2)

I: my jsme s ostatními Vietnamci moc v kontaktu nebyli, mamka zůstala ve městě sama Vietnamka. Ale co vím, že spolužáci, kteří byli míšení, tak se snažili dodržovat ty vietnamský svátky, ale tak nějak na půl, že třeba nevěděli, jak moc se to má slavit.

3)

T: A je tam taková ta vzájemná soudržnost, že když jakoby ostatní jsou taky napůl Vietnamci?
I: No, a tak hlavně jakoby víme tu výchovu, že jaká je, že si člověk jakoby rozumí.
T: Jo, že rodiče řeší známky.
I: No právě. Vždy jsme právě ve škole se spolužačkou říkaly, no, tak všichni Češi tady to maj v pohodě, ti nemaj doma Vietnamský rodiče, tak je to tolik netrápí jako třeba nás. A takový třeba, že jsme třeba řekly dneska nemůžeme ven, máme něco doma, máma třeba něco vymyslela, tak někdo řekl jakoby: „ježíš, tak to se nějak vymluvíš." Tak tohle u nás neexistuje. To, co řekne máma, tak přes to nejede vlak. Takže takhle si člověk jakoby rozumí mezi těma ostatníma. Ale jako, že bych vyhledávala skupiny, to ne, ale většinou se s někým takhle potkám, těch lidí je dost takových.

4)

T: Takže máš hodně vietnamských kamarádů?
I: No, spíše ty míšený než ty Vietnamce. Ale oni spíše, spíše Vietnamci se přímo držej s Vietnamcema a jakoby ty míšence mezi sebe jakoby moc nepustěj. Když oni jsou takový, jakože už nejseš „čistá krev." A ti čistí Vietnamci hrozně vyrůstaj jakoby ve skupinách, protože ty rodiny držej při sobě. Že mi to přijde takový…bavila jsem se jednou s čistým Vietnamcem a von jak mi říká: „No, ty bys byla pro mě prostě ideální přítelkyně, protože já mám Češku, moji rodiče mi Češku nedovolej, chtějí prostě Vietnamku, takže bychom udělali kompromis. Že oni jako držej při sobě a ono hlavně ty holky, to maj jako tak daný, že i když třeba hledají chlapa ty vietnamský holky, že i tak jakoby oni ti rodiče chtěj, aby si našli Vietnamce, ať má vysokou školu a aby byl nejlíp nějakej právník jo, jako všichni chtějí bejt právníci. Takže by to bylo ideální, mě přijde, že i ty rodiny je izolujou od těch Čechů docela, nechtěj, aby se s něma takhle bavily.

6) Skupina Češi – Vietnamci

Lenka X je na Facebookové skupině potomci z česko-vietnamských rodin, ale vzájemně se nestýkají.

7) Pohled Čecha na Vietnamce

Lenka X si myslí, že Češi jsou smířlivější k Vietnamcům než jiným národnostním menšinám, mají zde večerky, které lidí ocení díky jejich dlouhé otevírací době. Češi je považují za milé a pracovité, málokterý z nich je na pracáku.

8) Základní rysy, kterými dotázaní potomci z Česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Vietnamskou kulturu spojuje zejména jídlo, u kterého se pravidelně během dne scházejí s rodinou a povídají si, co za ten den zažili. Syn je ve vietnamské rodině váženější, protože ten v rodině zůstane, kdežto dcera se provdá do jiné. Dcera musí být chytrá a vychovaná, aby se nějakému klukovi zalíbila. Lenka X si myslí, že komunita Vietnamců se chce v České republice ukazovat v dobrém světle a nemyslí si, že by naopak maminku trápilo, co si o ni myslí okolí a měla potřebu určitým způsobem zapůsobit na ostatní tak, jak tomu bylo u ostatních Vietnamců. Čechy Lenka X považuje až za moc zdvořilé; zdvořilost jim nedovoluje dle jejích slov ani oslovit někoho cizího. Vietnamce považuje za kamarádštější než Čechy, ale na úkor zdvořilosti.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Výchovu mají ve Vietnamu přísnější holky nebo kluci?

I: Myslím si, že holky, protože oni chtěj většinou potomka, aby byl kluk, protože ten je takový váženější, v tý rodině zůstane a vždycky ta holka přechází k tomu klukovi. No a aby nějakou holku chtěl nějakej kluk, že jo, tak ta holka by měla být atraktivní tím, že je třeba chytrá, vychovaná. Proto si myslím, že jsou na ty holky přísnější.

2)

T: Otevřenější budou spíše Vietnamci nebo Češi?

I: Češi jsou takoví až moc zdvořilí, že jim taková zdvořilost až nedovolí někoho cizího oslovit, že jo, protože si říkáš tak mě nezná, tak je to blbý, ale ti Vietnamci to tak nemaj, oni jsou jako hodně prostě, je pravda, že jsou hodně kamarádský, co se týče ve Vietnamu. Když tam jsme, tak mi přijde, že máma zná každého. Voni si tam začnou vyprávět všechno možný. To, když jsme jeli třeba lodí nebo autobusem, jsou schopni se tam všichni bavit jako kamarádi…řekla bych, že spíše otevřenější, ale to spíše na úkor toho, že oni jsou jako dost bezohledný, že třeba tam se nečeká fronta, že by stáli za sebou, tam se stojí v kumlu a strkaj se většinou, a hlavně ti severní Vietnamci jsou hodně hluční, fakt, oni strašně mluvěj nahlas. Oni mluvěj tak, že když mluvěj spolu dva nebo tři, tak nečekaj až domluví někdo, prostě se začnou překřikovat a teďka se právě do toho ještě připojí někdo od vedlejšího stolu, že jsou takoví no, řekněme více otevřenější.

Analýza rozhovoru Michaela X

1)Postavení otce a matky v rodině

Matka (Češka) se věnovala domácím pracím. Oba rodiče měli jeden obchod, kde podnikali. Dominantní postavení v rodině zastával spíše otec.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Kdo u vás doma zastával dominantní postavení v té rodině?

I: Jak kdy… ale mě se zdá spíše…

I: Jo. Ale spíše taťka. Tam šlo o to, že mamce se ta vietnamská kultura líbí.

2)

T: Bylo něco o čem rozhodoval více taťka nebo více mamka?

I: To bylo takové, že mamka zakáže, taťka dovolí, že jo. Takový, no. Těžko říct, ale většinou když se měli shodnout, tak se většinou taťka radil s mamkou. Otec se matce moc nesvěřoval.

3)

T: Taťka se radil s mamkou, jo? I například o financích?

I: Jak kdy, to je takové, že taťka dělá rád sám na sebe věci. Jako některý věci…poslední dobou sice už ne, ale většinou to tak bylo. Taťka investoval a dělal na vlastní pěst.

Rodiče se často hádali. Většinou se veškeré hádky týkaly práce. Otec vždy musel mít svou pravdu.

2) Výchova

Většinou se doma rodiče nehádali kvůli výchovy, ale kvůli práce. I tak z uvedeného rozhovoru níže panuje zřejmý nesoulad názorů na výchovu. K nesouladu dochází i když otec tvrdí, že už by se mu nelíbilo žít znovu ve Vietnamu. Michael X přiznává, že výchovu nemají již tak tvrdou jako děti z jiných vietnamských rodin. Ve vietnamských rodinách se klade velký důraz na vzdělání a výjimkou nebyla ani rodina Michaela X. Když Michael X začal v pubertě navazovat vztahy s opačným pohlavím, tak na to měl ještě dle svého otce čas a raději se měl věnovat škole. S o tři roky mladším bratrem museli občas vypomáhat rodičům v obchodě. Od rodičů oba bratři dostávali kapesné. Pokud něco potřebovali, „běželi“ za tatínkem, který jim většinou vyhověl. Maminka se obávala, aby nebyli rozmazlení.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A na výchově se shodovali oba dva?

I: Jo, určitě, až na to, že jeden povolí a druhý zakáže. Tady v tom byl problém. V té době to bylo takové, že krám šel v pohodě a taťkovi nezáleželo na těch penězích nějak extra moc. To bylo takový každý den Mekáč, každý den tam to. Po práci na jídlo. A mamka je taková, že už si dělá v hlavě takový ten inventář. Kde tam se dá ušetřit, dříve ne, ale postupem času všechno do koruny.

2)

T: Měli jste jako rodina rozdělený rozvrh činností v průběhu týdne? Rozlišovali jste nějak všední pracovní dny?

I: Ne, vůbec. To je, ale hodně zajímavé, když jsem se dříve bavil s ostatníma vietnamskýma děckama, tak ti třeba museli ráno vstát, prostě jak roboti. Jak na vojně prostě. Pomáhat rodičům tam to tam to. A my naopak s bráchou vůbec, my jsme byli úplně totální opak, volnost. Taťka nemá rád to vietnamský uvažování, protože taťka vlastně v osmnácti odjel do Evropy, do Bulharska, do Itálie a jako už se pokoukával, a nakonec skončil v Česku a když pak už jel na dovolenou zpátky do Vietnamu, tak jemu se tam nelíbilo, on by tam nemohl žít. Už je jakoby přizpůsoben Evropě a aji to dopadlo na naši výchovu. Ty děcka jsou jak stroje, jako roboti prostě. Nemají žádnou volnost, nic. Vietnamský rodiče pořád nutí se furt učit učit, ale třeba si neuvědomujou co třeba budou dělat, třeba je to nebaví. Je to k ničemu, když to nebudou chtít dělat. A to je to stejný, jak jsem byl já ve Vietnamu, to je to úplně stejný. Vietnamci, oni maj vysoký školy, úplně šíleně moc, ale když jim řekneš, aby něco udělali, tak oni to neudělají, protože to neumí.

3)

T: A taťka vám teda vyplácel kapesné?

I: Jo, určitě. Ono, to bylo takové, že…"já potřebuju stovku"…Taťka: „Na co?"…A já na tam to na to a to...ne že by mi dal stovku, on mi dal tři stovky. On byl takový no, a proto jsme chodili za taťkou.

3) Jazyková kompetence

Michael Xměl i v rámci rozhovoru problémy s českým jazykem. Občas jsem mu nerozuměla. Co se týče otce, převládala zde jazyková bariéra. Vietnamský jazyk také není Michalovou doménou, říká, že se vietnamský dorozumí, ale nedovede psát.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Takže na ten studijní prospěch kladli důraz oba rodiče?

I: To bylo spíš takové, kdo byl doma. Když taťka byl doma, tak to byla hrůza a děs. To bylo takové, že čeština je u taťky špatná a v některých věcech se neshodneme. Na jednu stranu on nerozumí a nerozumí co já mu chci říct. To bylo třeba v matice, to bylo furt neustále. On má svoji pravdu, vše musí být podle něho a ve škole to byl třeba opak, my jsme se to učili podle učitelky a on se to učil podle sebe. Prostě ve výsledku možná oba měli pravdu, ale kvůli tomu postupu to bylo takové, jaké to bylo, v tom jsme se neshodli a ten čas se furt prodlužoval a prodlužoval. Bylo těžké najít nějaký střed, kde jsme se shodli.

4) Návštěvy Vietnamu

Michael X při své svatbě zavítal do Vietnamu, aby tam požádal o svolení u rodičů z otcovy strany. S rodinou ve Vietnamu spíše komunikují přes sociální sítě.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A daří se, aby se setkávala jak vaše česká, tak vietnamská rodina?

I: No, tak jako je Facebook, je Facetime. Komunikujeme spolu. Jako s rodinou od manželky, spíše s prarodiči si voláme furt.

2)

T: A z té máminy strany to nějak udržujou? Jako ta česká rodina, jestli se s tou vietnamskou nějak vídají.

I: Tak oni se moc neznají. Jako když jsme přijeli do vesnice k babičce, tak jsme ukazovali fotky, ale oni nemají jinak ani jak, protože vietnamsky neumí a anglicky taky mimo.

5) Postavení dětí z etnicky smíšených rodin

Usuzuji, že pro Michaela X muselo být těžké hledat si přítelkyni, pokud chtěl Vietnamku. Vietnamky si hledají spíše Vietnamce, ale nakonec se sám s jednou oženil. Kvůli svému původu se měl problém začlenit do jakékoliv skupiny (viz šestý bod). Michael X se nepovažuje ani za Čecha ani Vietnamce, ale za dítě z etnicky smíšené rodiny.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A když jsi v pubertě začal navazovat vztahy s opačným pohlavím. Jak to doma probíhalo? Bylo to v pohodě?

I: Klasická vietnamská logika. Na holky máš čas. Teď tě musí zajímat jenom škola. A mamce to bylo jedno. Jako kdybych byl holka, tak asi ne, to by bylo odlišné. U kluků to je jinak než u holek, že jo. Jako taťka furt říkal na to máš času dost, ale nějak extra to neřešil, jako že by nějak zakazoval. U normálních klasických Vietnamců to tak je, že zakazujou a hlavně to musí být Vietnamka.

2)

T: Cítíš se být spíše Vietnamcem nebo Čechem?

I: Asi obojí, když jsem napůl.

6) Skupina Češi – Vietnamci

Michael X se v České republice chtěl stát součástí nějaké vietnamské komunity, ale nikdo jej nechtěl přijmout. Byl zamítán Vietnamci, protože Michaela X vnímali jako Čecha.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A v české republice jsi součástí nějaké vietnamské komunity?
I: Já jsem chtěl, akorát, že u mě to bylo těžký, v té době to bylo hodně těžký, se mnou se nebavili. Jsem napůl. Teď už je to jiný, ale od tich dvanácti do tich čtrnácti i když jsem napůl, tak furt mě brali jako Čecha. Prostě to bylo takový jiný. Já jsem je ani neměl rád zato, nechtěl jsem se s nimi bavit.

7) Pohled Čecha na Vietnamce

Michal si myslí, že dnes jsou Češi k Vietnamcům jako národnostní menšině smířlivější?

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Jsou podle tebe Češi smířlivější k Vietnamcům než k jiným národnostním menšinám?
I: Teď už jo, teď už je to jiné, ale dřív ne, určitě ne. To bylo i na škole takové, tam to šikmoočko, tam to tamto. Vietnamci zase ty vole zase Čech. Bylo to takové, s kým se mám bavit. Nemohl jsem si vybrat. Vždycky jsem padl do té největší skupiny, kde byl největší bordel, protože se mnou se nikdo nebavil.

8) Základní rysy, kterými dotázaní potomci z Česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Michael Xpopisuje Čechy jako otevřenější národ v porovnání s Vietnamci, kteří jsou dle něj falešní, mající tendenci se vytahovat před ostatními. Vietnamci v rámci své integrace v České republice nezapomínají na své zvyky, ale jsou schopni upřednostnit práci nad svými rituály. Velmi si potrpí na vietnamské jídlo. Paní doktorko, co mám zde prosím opravit?

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Takže ti Vietnamci jsou spíše takoví, že si hodně potrpí na tom, jak vypadají na veřejnosti?
I: Jo. A ukazujou to co mají. Proto hodně Čechů je aji v té době nemuseli a do teďka nemusí. Kvůli tědle věcem.

2)

I: Ono to je takoví, že: „Dívej ona má úplně pěkný šaty a pak ty vole, tak to je hnus.“ Jako je to takový, jedním uchem tam, druhým ven. Tady o tobě říkají, že jsi pěkný a pak tě pomlouvají s někým jiným.

Analýza rozhovoru Nell X

1) Postavení otce a matky v rodině

Nell X vyrůstala s matkou, její rodiče se rozešli chvilku poté, co se narodila. Její otec měl problém se vypořádat se založením takové rodiny, navíc byli oba rodiče velmi mladí. S otcem přicházela do kontaktu jen o víkendech a tvrdí, že zná jenom jednu etnicky smíšenou rodinu, kteří jsou pořád ještě spolu. Největší vliv měla na Nell X matka, protože s ní trávila většinu času. Na finančním zabezpečením Nell X se podíleli oba rodiče. Otec Nell X posílal alimenty. Dle Nell X se ve vietnamských rodinách o domácnost doma stará žena a finančně ji zabezpečuje muž.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Co se týče rodinného rozpočtu, kdo ho měl na starosti?

I: Jelikož jsem žila jenom s mamkou, tak mamka. Ale oba dva se podíleli na těch penězích, že oba dva vydělávali. Hodně v těch vietnamských rodinách to je tak, že třeba ta žena se stará jako doma o domácnost a chlap jako vydělává ty peníze a stará se o ten rozpočet. A oni měli oba dva své podnikaní, pracovali oba dva. Možná to bylo tak nějak vyrovnaně, to ti spíše asi řekne více brácha k tomu. Taťka vlastně posílal mamce alimenty.

2) Výchova

Oba rodiče byli na Nell X velmi přísní, ale otce považovala za o dost přísnějšího. Rodiče spolu komunikovali spíše sporadicky. Ohledně výchovy se oba rodiče shodovali, ať už byla u matky nebo otce, vždy musela být například brzo doma a nemohla nikde ponocovat jako její kamarádi. Občas panovaly neshody mezi rodiči, kdy už si i její matka myslela že je otec až moc přísný. Když byla o víkendu u otce, kde jezdila i za svým mladším bratrem, kterého má otec s nastávající manželkou, tak organizovali víkend formou společných výletů, společného stolování a zábavy. Nell X je za oba výchovné přístupy ráda. Otec s matkou se radili, jakou školu zvolit, ale do ničeho ji nenutili.

Matka ji doma chválila, otec už méně. Nell X tvrdí, že Vietnamci dávají častěji najevo kritiku než pochvalu, ale nemyslí si, že by to u nich bylo tak hrozné jako v celých vietnamských rodinách. Svého prvního přítele ukázala mamce, ale nikdy u něj nemohla spát, u otce musela dodržovat různá pravidla. Pochopení nalezla doma spíše u matky, protože otec byl na ni někdy až příliš kritický, a také protože spolu trávily více času.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Na té výchově se teda shodovali…?

I: Jo, jenom mamce občas vadilo, jak byl taťka přísný, jako někdy až moc prostě. On to jako by neuměl někdy podat jako normálně. On tě dokázal jako jenom tím výkladem o nějakém problému tak rozebrat, že ty sis hned uvědomila, že takhlensto to jako nepůjde. On nemusel jako na mě ani řvát, vždycky mi to tak „pěkně" vysvětlil a úplně tě to rozebralo a měla jsi jasno, že jsi neměla prostor ani na nějaké odmlouvání. Ale teď když to vezmu zpátky, tak jsem za to ráda, že to takhle vedli, protože bych asi vypadala trošku jinak, chovala se trošku jinak.

2)

T: A podíleli se společně nějak na tvé výchově? I když jste žili odděleně, tak komunikovali nějak spolu určitým způsobem?

I: Komunikovali spolu, ale jenom spíše tak sporadicky, no a potom, když mě třeba taťka dovezl, tak se pobavili o tom a když jsem byla třeba v pubertě, tak se bavili o takových těch problémech, že to tak nějak řešili spolu.

3)

I: Jako hodně se o Vietnamcích říká, že hodně chtějí mít ze svých dětí doktory, právníky a ekonomy a nic jiného. A nic jiného neexistuje. Jako u nás to tak nebylo, jako byly nějaké návrhy, asi nebyly špatné, ale sama jsem nevěděla, co bych chtěla pořádně dělat.

4)

I: Ale když jsem ho (přítele) vzala třeba k taťkovi a byli jsme spolu třeba v pokoji, tak taťky vždycky: „A nechte otevřené dveře." A to mi bylo sedmnáct jo. Anebo říkal: „To nesmíš, já pro tebe přijedu v devět hodit, nesmíš tam být s ním na té diskotéce." A pořád mi připomínal, jak se mám chovat, ať nejsem prostě jako lehká.

3) Jazyková kompetence

Vietnamský jazyk neovládá. S rodiči se dorozumívala česky, ti se také mezi sebou bavili česky.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A byly tam nějaké jazykové dysbalance, kdy třeba taťka moc nerozuměl?

I: Taťka, jako uměl dobře, když spolu začali. Oni spolu byli necelé 4 roky, a to už taťka za sebou měl už tu školu. Oni vlastně když přiletěli, tak taťkovi bylo těch sedmnáct, on tady chodil do školy, dostali českou učitelku, do ruky česko-vietnamský slovník a učte se. Takže oni měli jenom českou učitelku a s nikým vietnamským, než mezi sebou prostě mluvit nemohli. Že oni prostě chodili do školy, kde byla jedna učitelka a ta jim nedovedla nic vietnamsky vysvětlit, takže oni se museli hodně rychle naučit.

No a potom už rozuměl asi všechno důležité. Jako takové ty odborné názvy, to kolikrát nerozumí ani Češi.

4) Návštěvy Vietnamu

Kontakty ve Vietnamu udržuje přes otce, který je s nimi v kontaktu přes telefon, často je nechává pozdravovat. Ve Vietnamu byla za rodinou celkem třikrát, naposledy ale snad již před pěti lety. Otec s bratrem Vietnam od té doby několikrát navštívili. Nell X kvůli práce a školy Vietnam navštívit nemohla, příští rok se, ale vydá s nimi. Vietnamská rodina za nimi do Česka nikdy nepřijela.

5) Postavení dětí z etnicky smíšených rodin

Nell X se cítí být napůl Češkou a Vietnamkou, ovšem záleží na situaci a dodává, že přeci jen o něco více Češkou.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A sama se cítíš být více Češkou nebo Vietnamkou?

I: To je těžké, jak kdy a v jakých situacích a záleží o čem bychom se zrovna bavili. V jakých věcech se cítím být více Vietnamka a v jakých více Češka. Jsou situace, že se pozastavuju nad českým chováním a…to je takové těžké, to ti asi neodkážu říct. Já se prostě cítím jako napůl. I když o trošičku více asi ta Češka, protože jsem tady vyrůstala a žila celý život s tou mamkou, ale hodně jsem si z nějakých těch názorů a hodnot vzala z té vietnamské.

6) Skupina Češi – Vietnamci

Nell X není součástí žádné komunity z česko-vietnamských rodin. Jako malá se setkávala s pocitem, že nikde nezapadá**.**

1)

T: A součástí nějaké vietnamské komunity teda nejsi?

I: Ne, to je takové těžké, že ti Vietnamci tě někdy berou jako Češku a Češi jako Vietnamku, že si někdy připadáš tak jako…už jsem se s tím srovnala, už to nějak vůbec neřeším, ale když jsem byla malá, jezdili jsme s taťkou na nějaké návštěvy a teď tam byly ty vietnamská děcka a teď jsem viděla, jak se na tebe dívají prostě, jak jsi jiná, jak jsi Češka a zase pro Čechy jsi zase Vietnamka. Bylo to někdy takové divné, ale neměla jsem s tím takový problém, ale někdy ti to dávali najevo.

7) Pohled Čecha na Vietnamce

Myslí si, že Češi jsou smířlivější k Vietnamcům než k jiným národnostním menšinám.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Myslíš si, že jsou Češi k Vietnamcům smířlivější než k jiným národnostním menšinám?

I: Jsou, určitě. Nemyslím si, že by to bylo jen v těch lidech, ale také jakou si ta komunita udělá pověst. Jako nemyslím si, že by zase Češi byli nějací velcí rasisti, samozřejmě se najdou všude nějací idioti. Ale jako ti Češi prostě vidí, že ti Vietnamci prostě pracujou. Nikomu necpou žádnou svou kulturu a žádné své názory, že oni si tady tak jako v tichosti žijou, jsou v klidu a nikomu nepřekáží. Ty Vietnamce berou tak nějak v pohodě.

8) Základní rysy, kterými dotázaní potomci z Česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Vietnamci prožívají dle Nell X své svátky více než Češi. Čechy považuje za otevřenější národ než Vietnamský. Nell X si myslí, že si Vietnamci potrpí na své jméno zejména v rámci komunity a je pro ně důležité, jak je jejich děti prezentují. Za nejdůležitější součást vietnamské kultury považuje jídlo a při porovnání s Čechy uvádí přístup k rodině; ve vietnamské rodině není typické.

Analýza rozhovoru Patrika X

1) Postavení otce a matky v rodině

Dominantní postavení v rodině zastával otec, rozhodoval o většině věcí. Patrik X si ani nevzpomíná, že by v něčem rozhodovali společně. Matka se otci přizpůsobovala. Nejčastější nedorozumění rodičů se týkala odlišné povahy Čechu, která vietnamskému rodiči vadila. Vietnamskému rodiči vadily odlišné pohledy a názory na věci v rodině, jednání, menší

důležitost rodiny. Češi dle otce Patrika X nejsou tak soudržní.

Matce zase vadilo, že ji vždy všechno vyčítal. Patrik X hrozně nerad vzpomíná na momenty, kdy byl otec až vzteky agresivní a dokázal uhodit jak jeho, tak i matku.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: V čem rozhodoval taťka a v čem mamka?

I: Já bych řekl, že taťka rozhodoval ve většině věcí. Nevím, jestli to je tím, že ve Vietnamu prostě, i když to zní blbě, ale prostě, že tam chlap, muži, mají přednost ve spoustě věcí, nevím, jestli si taťka přivezl takové zvyky a tradice sebou, ale šlo to cítit hodně, rozhodoval taťka.

2) Výchova

Patrik X do jednotlivých rodinných diskuzí nemohl zasahovat, od svého otce nedostal prostor. Otec jej nikdy nepochválil, jen kritizoval. Matku popisuje jako neutrální, která ho nekritizovala ani nepochválila. Patrik X nepociťoval, že by se rodiče shodovali na výchově, ale dodává, že byl možná příliš mladý na to, aby to v té době zhodnotil. Patrik X popisuje vietnamskou a českou kulturu jako velice odlišné kultury; dodává, že měli oba rodiče odlišný pohled na rodinné finance; „otec byl dle něj „skrblík." Pochopení nalezl doma spíše u matky.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Jak bys sám ohodnotil výchovné přístupy, které vedly k tvému rozvoji?

I: Jako asi je cenné, že jsem vyrůstal ve dvou různých kulturách a nějak se chytám ve dvou různých kulturách, ale občas mám trošku zmatek ve všem, jako občas až teď zpětně poznávám některé věci, které mi chybí, nebo přebývají a mám jiné hodnoty než kámoši z Česka a tak. Má to plusy a má to mínusy.

2)

T: Mínusy asi ty konflikty panující doma, hádky…Máš na mysli ty kulturní rozdíly.

I: Jo, ty byly brutální, já se divím, že to někomu někdy vydrží mít vztah mezi Vietnamcem, který tady přijel a Češkou nebo naopak. To je tak odlišné, že prostě…

3)

T: Když přišlo období puberty, začal jsi mít třeba holky, jak to rodiče brali?

I: To se měnilo strašně rychle. Ono je třeba taky u Vietnamců rozdělit, jestli se jedná o syna nebo o dceru a já nevím do jakého věku se to řeší a neřeší. Když začala puberta, tak on ještě, že mám čas a tak, ale docela rychle se to změnilo na to, že bych si měl najít manželku dokonce a takové věci. S tím začal už ve dvaceti.

4*) T: Taťka byl vždy takový kritický?*

I: Jo.

T: A co mamka?

I: Mamka je taková neutrální, ona prostě ani nekritizuje ani nechválí, taková chladná, já jsem po ni v tady těhle věcech.

T: A shodovali se na výchově?

I: Já nevím ani, já jsem nikdy ani necítil, že by byli nějak spolu v něčem za něco, ale to je možná tím, že jsem byl malý a vnímal jsem to jinak. To oni byli spolu do mých jedenácti – dvanácti.

3) Jazyková kompetence

Vietnamský jazyk Patrik X spíše neovládá.

4) Návštěvy Vietnamu

Když bylo Patrikovi X osm, tak ho otec spolu s českou babičkou vzal na měsíc do Vietnamu. Do Vietnamu jezdí pravidelně co dva až tři roky po dobu dvou týdnů. Kdysi jezdíval i na měsíc. Do Česka za nimi nikdy vietnamská rodina nepřijela. Patrik X s vietnamskou rodinou moc kontakty neudržuje ani přes sociální sítě, jeho otec zřejmě ano (Patrik X sám neví; nezajímá se)

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A udržujete nějak kontakty třeba přes skype?

I: Moc ne, taťka asi jo.

T: Moc se do toho neženeš…

I: To je podle mě ten rozdíl mezi Vietnamcema a Čechama a já v tomhle uvažuju jako Čech. Jako nechci házet všechny do jednoho pytle, ale nemám jako nějakou potřebu úplně.

5) Postavení dětí z etnicky smíšených rodin

Když se Patrik X účastnil různých kulturních/rodinných vietnamských setkání či významných oslav, tak se cítil, že tam kvůli jazykové bariéře nezapadá. Patrik X se cítí jako „stoprocentní Čech." Za kamarády má Patrik X jenom Čechy, nemá potřebu se stýkat a vyhledávat ostatní děti z etnicky smíšených rodin.

6) Skupina Češi – Vietnamci

V České republice není součástí žádné vietnamské komunity. Někdo dle něj zkoušel založit skupinu potomci z česko-vietnamských rodin, kde byla snaha se domlouvat na společných srazech, ale nikdy nic nevyšlo. Sám dodává, že nemá potřebu se s dětmi z etnicky smíšených rodin scházet.

7) Pohled Čecha na Vietnamce

Patrik X si myslí, že jsou Češi smířlivější k Vietnamcům než k jiným národnostním skupinám a dodává, že už si možná zvykli.

8) Základní rysy, kterými dotázaní potomci z Česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Patrik X v určitých věcech považuje sám sebe za Čecha, nemá pocit takové rodinné soudržnosti jako jeho vietnamský otec a spíše se od kontaktu s rodinou distancuje. Patrik X si myslí, že přísnější výchovu ve Vietnamu mají zřejmě kluci, protože „drží" jméno své rodiny, ale není si úplně jistý. Za otevřenější národ považuje Čechy, ale není si jistý, protože se Vietnamcům spíše vyhýbá. Myslí si, že Vietnamci v rámci své integrace nezapomínají na své zvyky a tradice; evropské svátky jim jsou „ukradené."

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Přijde ti, že si Vietnamci více potrpí na tom, co si o nich okolí myslí?

I: Jak kteří, alespoň co tady pozoruji v Česku, tak jsou tady podle mě dvě odlišné skupiny úplně.

T: Je to asi tím, že jedna skupina převzala jakýsi evropský kulturní model?

I: No a pak takový ti, kteří si žijou v hlavě asi Vietnam, ale jsou pořád tady.

T: A to jsou ti, o kterých si myslíš, že si na to více potrpí? Třeba ségra říkala, že Vietnamci si potrpí na tom, jak jedna rodina vypadá před tou druhou rodinou v rámci té své komunity…Je to možné?

I: Jo, to docela jo.

2)

T: Otevřenější jsou dle tebe více Vietnamci nebo Češi?

I: Asi Češi, ale je to těžko hodnotit, když neumím Vietnamsky, možná by to bylo jinak. Ale to je aji tím, že já se uzavírám před Vietnamci hodně. Takže mi to tak může přijít.

Analýza rozhovoru Markéty X

1) Postavení otce a matky v rodině

Markéta X nebyla plánovaná, rodina otce nebyla moc nadšená, že čeká dítě s Češkou. Po rozchodu si našel Vietnamku, se kterou má další děti. Markéta X vyrůstala s matkou, ale za otcem jezdila zejména o velkých o prázdninách, občas v průběhu roku. Její matka apelovala na to, aby se její otec o ní zajímal; společně si často telefonovali a komunikovali spolu. Otec se s matkou o výchově Markety radil a rád ji zaplatil vše, co se týkalo školy, tj. jazykové pobyty, angličtinu, školní potřeby. Matka jako samoživitelka posílala často Markétu X za otcem, když potřebovala oblečení zejména na zimu. I v tomto ohledu ji otec

často vyhověl, občas ale i řekl, že něco nepotřebuje. Rozdílnost vidí i Markéta X v odlišných domácích rolích, kdy, má dle Markéty X žena vietnamského muže „obsluhovat." Pro vietnamskou rodinu je také typické soužití dvou rodin, které popisuje jako problematické.

Výňatek z rozhovoru:

1)

I: A vlastně ani neznám někoho, kdo by to měl mamku Vietnamku a otce Čecha. A když jsem se na to jednou ptala takhle v rodině, tak právě říkali, že by to ty Asiatky ženy málokdy tady toto udělaly. Neberou to nic jako dobrého, prostě černá ovce rodiny, vzhledem k těm tradicím, k té kultuře rodiny, protože ten Čech to nemusí tak chápat jako ti Vietnamci nebo nemusí chtít.

2)

T: A nějaké nedorozumění, které plynulo z odlišnosti jednotlivých kultur?

I: No jasně, tak tam je to tak, že žena jako vyloženě obsluhuje toho chlapa, to vidím i na maceše. Co prostě není na stole, tak on si nevezme, když mu to jako nenachystáš na stůl, tak si on radši zajde do restaurace. Tak třeba tady toto. Anebo kdy mě mamka poprosí, jestli ji neuvařím blbý čaj, tak to řekne tak pěkně a taťka naopak řekne: „Jdi mi uvařit čaj." A vlastně něco ve stylu, jak to že ho tu už nemám, jak to že tě to nenapadlo, že si ho chci dát, tak tady toto. Že tady ta žena fakt, se o ně až moc stará mi přijde, a ti Vietnamci jsou zvyklí žít s těmi sourozenci, že tam nežije jenom jedna rodina, ale dvě. My to třeba tak máme, že žijeme dvě rodiny, a tak tam dochází dost k těm sporům, když tu domácnost mají vést dvě ty ženy, tak tam je to taky takové dost…Takže asi v tomhle, myslím, že to byl i ten největší důvod, protože vlastně ze začátku, když začal taťka podnikat, tak s nimi žili v domě i zaměstnanci a mamka musela třeba vařit třeba pro osm lidí, neměli pračku a měla miminko, ono to bylo fakt náročné. Ono je náročné se v osmnácti starat o dítě, a ne o dalších 8 lidí. A to si nedokážu představit ani teď, starat se v osmnácti o dítě. Oni to tak berou prostě, že ta žena se o ně stará a asi i co tam je dost velký rozdíl, že nejstarší člověk má prostě hlavní slovo.

2) Výchova

Rodiče se spolu snažili výchovu skloubit. Markétu X vychovávala hlavně matka, to že jezdila za otcem do Brna brala často jako zábavu, výlety za rodinou. Ale i když za otcem jezdila, tak pomáhala své o tři roky mladší sestře (se kterou mají společného otce) s domácími pracemi; ve Vietnamu je typické, že se o domácnost a sourozence stará nejstarší sourozenec. S domácností a péče o ostatní sourozence musí pomáhat v rodině otce spolu se sestrou každý den. Otec se současnou manželkou jsou totiž denně od rána do večera v práci, pracují v Brně na tržnici, která je zavřená jen v pondělky. Občas se ji otec snažil „dovychovávat" a říkal ji, co by měla a neměla dělat, ale ví, že to byla hlavně matčina role.

Oba rodiče měli stejný názor na vzdělání, kdyby Markétě nešla škola, tvrdí, že by se ji ani jeden rodič nezastával. Otec ji naučil, že jestli něco chce, musí si to zasloužit. Známky u Markety nebyly problémem. Pro otce bylo trochu zklamáním, že nešla na gymnázium, ale na lyceum, kde už se chtěla Markéta X trochu zaměřit; ale byl rád, že studovala dále na vysoké škole v ekonomicky zaměřeném oboru a jde tak ve šlépějích rodiny. Když, ale otce pozvala na své promoce a on se přes telefon zeptal, jestli má červený diplom a ona odpověděla, že nemá; otec ji řekl hrozným vietnamským tonem, že je „obyčejná." Už se tomu, ale mohla

jen smát; na otce byla zvyklá. Markéta X měla jako dospívající dívka ve srovnání s jejími kamarády pevný režim; nemohla nikde ponocovat; její matka se o ní strachovala. Když měla Markéta X osmnáct, tak už ji matka důvěřovala a mohla si dělat co chce dle jejího uvážení. Když to Markéta X porovnávala se sestrou, která žije ještě u otce, tak ta nemůže ven ani ve svých 22 letech; výjimečně ji dovolí zůstat venku do půlnoci. Markétu X chválili oba rodiče, ale otec ji více kritizoval, uměl být hodně drsný, ale myslel to pro její dobro. Občas jeho kritiku jako dítě špatně nesla a chodila domu s brekem; měla pocit, že se otci nezavděčí.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Musela jsi doma dělat nějaké domácí práce? Měla jsi to nějak rozdělené, když jsi byla třeba u taťky?

I: Jak kdy, ono vzhledem k tomu, že jsem nejstarší, tak ono to tak v těch asijských rodinách je, že ten nejstarší sourozenec se stará o ty nejmladší. Ale tím, že jsem na půl Češka, a ještě nejsem pořád u taťky, tak to zastává spíše ta moje ségra, která je o tři roky mladší. Samozřejmě když tam jsem, tak ji pomáhám, ale ona fakt zastává ty domácí práce. No a taťka by byl nejradši, kdybych ještě studovala, do toho doma pracovala a starala se o děti, o jeho děti.

T: Musela jsi doma dělat nějaké domácí práce? Měla jsi to nějak rozdělené, když jsi byla třeba u taťky?

I: Jak kdy, ono vzhledem k tomu, že jsem nejstarší, tak ono to tak v těch asijských rodinách je, že ten nejstarší sourozenec se stará o ty nejmladší. Ale tím, že jsem na půl Češka, a ještě nejsem pořád u taťky, tak to zastává spíše ta moje ségra, která je o tři roky mladší. Samozřejmě když tam jsem, tak ji pomáhám, ale ona fakt zastává ty domácí práce. No a taťka by byl nejradši, kdybych ještě studovala, do toho doma pracovala a starala se o děti, o jeho děti.

2)

T: Čeho se hlavně týkala ta nedorozumění?

I: To bylo takové absurdní, když mi taťka třeba řekl, že bych si už měla najít muže a mít dítě a takhle, tak jsem prostě řekla, že jsem nestudovala tak dlouho do 25, abych hned otěhotněla a byla tři roky doma. A on mi řekl, to je v pohodě, rodí se jeden den a on to bere takhlens, žena porodí a může jít hned do práce, nevím, jestli sis toho všimla, ale většina Vietnamek to tak má, že jakmile přestanou kojit anebo ještě kojí, tak už chodí do práce a mají takové ty babičky a paní na hlídání. Skoro vůbec nejsou na mateřské, pak nemají ani vztah s těma dětma, a to bych určitě nechtěla. Jo, chtěla bych pracovat, ale třeba z domu, určitě, ale ne, že bych v půl roku toho dítěte už šla do práce a prostě ho nechala jako cizím lidem. A taťka tohle prostě bere, že je normální.

3)

I: Doteďka si dělám ze ségry srandu, ona dostala mercedes a já, že mám svobodu a co je více. Protože ji je k ničemu, když nikam nemůže. Jako přes den může, ale to taky taťka nadává, že odjede ráno a přijde večer, že se nestará o domácnost. On to prostě bere tak, že už jsme dospělé ženy, tak máme prostě brát tu roli matky, ale nepřijde mi to fer, není to naše rodina, jako co my jsme si pořídily a jako jasně, že si máme se sourozenci pomáhat, ale že bych jim měla vařit, kontrolovat úkoly, tak to mi nepřijde úplně správné.

4)

T: A co tvůj brácha? Měl to volnější?

I: Taťka vždycky chtěl syna a vlastně při porodu se zjistilo, že nejsem kluk, tak tam bylo trochu zklamání. Každý Asiat si přeje kluka, aby se ta rodina dál rozrůstala. Žena vlastně vždycky odejde a ve Vietnamských rodinách to je tak, že syn zůstává v rodině. Takže můj brácha, jak vyroste, tak by měl založit rodinu a žít s mým otcem v domě. Nebo se často přistaví dům a udělá se dvojdomek. Brácha byl fakt takovej vymodlenej, že podle čínskýho kalendáře se vypočítalo přesně v jaký den, v jakou hodinu, aby pak brácha jako vyšel a vyšel. No, ale kdys někdo řekl taťkovi, že jeho žena není schopna porodit syna, což není dobré, když všichni chcou syna. Ona mu chtěla dokázat, že ho zplodí, tak si to nechala všechno vypočítat. Mě to přijde strašně takové úsměvné, ale vyšlo to.

5)

T: Co se týče studia, rozhodovala třeba mamka nebo taťka jakou školu či obor budeš studovat?

I: To třeba jsem neměla tak tvrdé jako v jiných asijských rodinách. Mamka mi prostě řekla, že jo…Já jsem to měla vždy v hlavě, že budu studovat, a hlavně mi to vždy ve škole šlo, takže pro mě nebylo nic špatného, že půjdu studovat a mohla jsem si vybrat. A taťka chtěl strašně ať jdu na gympl. Já jsem na gympl nechtěla, protože co kdyby mě to studování jako nebavilo a po gymplu nemůžu vlastně dělat nic, protože nemám žádné zaměření, tak jsem zvolila ekonomické lyceum, což je v podstatě jako gymnázium, ale na ekonomiku zaměřenou, a to mi v podstatě zase doporučila mamka, že to od někoho slyšela, že je to taková alternativa, když nechceš jít na gympl, ale chceš mít zaměření. Tak jsem si to právě vybrala no. Já si myslím, že taťka byl zklamaný, že nejsem na gymnáziu, protože on to bere, že jsou gymnázia a pak jsou střední školy a střední školy jsou pro něj sprostý slovo. Ale v tu dobu se hlásila i moje sestra na víceleté gymnázium a dostala se a když jsem se dostala já i ona, tak taťka

volal mě a strašně ji chválil, že se dostala a podle jsem jako zjistila, že ze mě tak rád úplně není, ale jakože bylo mi to asi jedno, protože jsem chtěla dělat to, kde jsem se dostala. I na vysokou jsem si mohla vybrat kde chci, ale já jsem si vybrala dobře tu střední, takže jsem pak navazovala.

6)

T: To byl taťka asi rád, že jsi pokračovala na výšce…

I: Jo, jo, on byl hodně rád, a hlavně celá moje rodina je podnikatelsky založená a já jsem studovala ekonomiku, takže jako pokračuji v jejich šlépějích.

7)

T: Chválila tě spíše mamka nebo taťka?

I: Chválili mě oba, ale taťka spíše více kritizoval. Když jsi třeba řekla, že jsi nejlepší ve třídě, tak on ti řekl, jo, to je dobrý, ale nejsi nejlepší z celé školy. Ale to nebylo, že by ten člověk na tebe nebyl hrdý, byl, ale snažil se být drsný ať si jako nemyslíš, že jseš něco víc, nebo že tak vynikáš. Oni tak dost chcou hecovat. Je to dost o tom, jaký jsi jedinec, někoho to může dost uvést do depresí a někdo to pochopí, jak to myslí.

3) Jazyková kompetence

Rodiče se mezi sebou bavili česky i vietnamsky. Matka kdysi uměla vietnamsky, ale teď už neumí. Markéta X se baví s otcem vietnamsky, který už momentálně moc neovládá český jazyk.

4) Návštěvy Vietnamu

Poprvé byla navštívit zbytek vietnamské rodiny v šesti letech a jezdili tam pravidelně každý rok minimálně na tři až čtyři týdny, jinak se jim to nevyplatí. Poté měla odmlku a navštívila Vietnam opět až v roce 2017. Celkem se ji tam podařilo navštívit rodinu šestkrát. Otec má ve Vietnamu bratra, za kterým jezdí a pobývají u něj; také pořídil byt nedaleko Saigonu, kde může kdokoliv z rodiny přenocovat. Zbytek rodiny je už v České republice. Bratr otce má v České republice vyřízený krátkodobý pobyt, a tak do České republiky lítá pravidelně i se svou rodinou, což jde dle Markéty X super. Otec občas jezdívá do Vietnamu za prací jen na týden. Jako rodina si pořád volají; její sestra je s nimi v kontaktu přes telefon každý týden.

5) Postavení dětí z etnicky smíšených rodin

Sama se necítí být ani Češkou, ani Vietnamkou.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Sama se cítíš být spíše Vietnamkou nebo Češkou?

I: Ani jedno. Jako když se na mě podíváš, tak někteří to na mě ani nepoznají, jako lidé vidí, že nejsem Češka. A když jsem byla malá, tak jsem měla dost krize, mě se posmívali, chodila jsem domu s brekem, mamka mě naučila, že to mám brát jako svoji výhodu, a ne nevýhodu a, že jsme tímhle jiná, ne lepší, ale že se tímhle odlišuju od těch ostatních a že to mám brát jako výhodu. Na Vietnamku jsem totiž nebyla dostatečně taková a maková a na Češku taková a taková. Přijde mi, že nepatřím nikam, ale patřím i do obou. Cítím se dobře jako v obou těch, ale nevím…

6) Skupina Češi – Vietnamci

Markéta X není součástí žádné vietnamské komunity. S Vietnamci se moc nebaví, jen se svou rodinou. Za kamarády má Markéta X hlavně Čechy.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A nejsi součástí nějaké skupiny potomci z česko-vietnamských rodin?

I: Ne, máme jen skupinu „Famoviz junioři" a to je jenom moje rodina a tam máme jakoby všechny děti a tam se domlouváme společně, že si zajdeme někam na hory apod. Máme i trička udělané, fakt se snažíme jako spolu to no…

7) Pohled Čecha na Vietnamce

Markéta X si myslí, že Češi jsou k Vietnamcům smířlivější než k jiným národnostním menšinám, protože vidí, že jsou pracovití.

8) Základní rysy, kterými dotázaní potomci z Česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Dle Markéty X jsou všichni Asiati pověrčiví. Každá vietnamská rodina má doma speciální místnost, kde mají svůj oltář, kde otec uctívá předky své rodiny. Vietnamci své děti příliš nechválí, jsou na ně drsnější, aby je nutili se stále zlepšovat; Markéta X si myslí, že tak konají k jejich dobru (viz rozhovor v sekci výchova).

Když byla se svým otcem ve 23 letech na dovolené a dovolil ji objednat si skleničku vína, tak se ji ptal, zdali už někdy pila víno. Markéta X odpověděla, že ano a otec se hrozně rozzuřil. Okamžitě to řešil telefonicky s matkou. Markéta X byla zaskočená, tvrdí, že občas člověk neví, co od těch Vietnamců čekat, kdy je na které věci již správný čas.

Vietnamci jsou podle Markéty X „co na srdci, to na jazyku.“ Markéta X si myslí, že Vietnamci mají tendenci si pořád něco dokazovat v rámci své komunity. Za Otevřenější národ považuje Markéta X Čechy, ale Vietnamce popisuje jako „co na srdci, to na jazyku“…říká, že jsou otevření, ale ne tak, jak bychom si jako Češi přáli a zmiňuje svého otce, který umí být otevřený, ale dle její slov fakt hnusně. Markéta X si také myslí, že Vietnamci v rámci své integrace nezapomínají na své svátky a zvyky.

Výňatek z rozhovoru:

1)

I: Třeba ty, co se týče svateb, mám ještě rodinu ve Vietnamu, ještě z macešiny strany a sestřenka se bude vdávat. Ptala jsem se proč tak brzo, a právě podle čínského kalendáře jim to vyšlo, oni dva jsou různé znamení a vyšlo jim to na tenhle rok, nebo prostě za tři, a tak se prostě vezmou teďka. A kdyby se vdávala ségra, tak si prostě zajdou za někým, kdo to dokáže správně vypočítat, nebo se zavolá do Vietnamu a řeknou jim, kdy se mohou vzít.

2)

T: A když jsi říkala, že ti bylo 23 a táta na tebe byl naštvaný, že jsi už pila víno. Tak kdy je to v pořádku si takové víno dopřát?

I: Já, já prostě nevím. To je právě to, že nevíš, kdy je ta hranice, kdy to můžeš přejít, protože když už jsi mladší, tak ti říkaj, tý jo, opovaž se vůbec na chlapy dívat a hlavně se uč. A pak přijde chvíle, jak to že už nemáš přítele. A říkáš si: „Co?“, vždyť se mám učit. Tak říkaj teď už to zvládneš. A máš úplně chuť se jim vysmát. Nepoznáš, kdy ta hranice už je a kdy by se jim to líbilo.

3)

T: A co se týče výchovy, tak přísnější výchovu mají ve Vietnamu spíše holky, nebo kluci?

I: No, holky, stoprocentně a vidím to i v naší rodině, že bratranci fakt můžou pořád chodit někam a třeba ségra nemůže a jsou třeba v podobným věku, fakt to jde takhle vidět. A myslím si, že i u nás doma to tak bude, že brácha také bude moct…oni se prostě více bojí o ty dcery

T: Myslíš, že to je třeba i tím, že ta žena odchází pak do jin rodiny, tak ji musí dělat jméno, té rodině?

I: Jo, je to asi i tím a moje rodina si i dost potrpí na tom, jak tě vidí ostatní lidi, je to strašně…toto se mi třeba nelíbí. Jako asi špinavé prádlo byl mělo zůstat doma a nemusí se ukazovat ostatním, ale někdy se strašně potřebujou přetvařovat před ostatníma a oni ví, že ty problémy tam jsou a není to tak dokonalé, ale tváří se jako dokonalí, a to se mi nelíbí.

I když si vybírají partnera, tak do toho se snaží taky strašně moc kecat a můj třeba bratranec i na popud toho třeba provokoval, začal si něco s holkou, kterou moje rodina brala jako špatnou, nepocházela podle nich z dobré rodiny a strašně do něj celá rodina strašně valila, ať s ní jako není. Já jsem přijela po dlouhé době do Brna a já jsem se tak jako bavila se sestřenkou, v čem je špatná a proč a prostě mi to tam začali vysvětlovat a jo, asi je to pravda, ale prostě je to jeho věc a já jsem to

prostě brala takhle a oni se na mě dívali ve stylu, jak to jako můžu říct, že do toho máme kecat, ale mě prostě přijde, že ne. A neměli, protože mu to prostě došlo až samotnému, byla to jen taková provokace. Oni do toho hrozně kecají.

T: Ty vlastně říkáš, že hodně řešíte podle okolí, co si o vás – rodině ostatní myslí, tak to není jen v rámci komunity, ale i celkově?

I: V rámci komunity, myslím, že je jim jedno, co si o nich myslí Češi.

T: Takže jim jde o to, jak vypadají před jinou rodinou…

I: Jo, potřebujou si dokázat, že jsou o ni ti dobří.

Analýza rozhovoru Denisy X

1) Postavení otce a matky v rodině

Matka měla hlavní slovo v chodu celé domácnosti. Otec se nechával vést a víceméně vše ponechával na matce. Denisa X otce popisuje jako klidného muže, který je schopen „vybouchnout“. Kdysi se rodiče sice hádali, ale dle Denisy X šlo spíše o „klasické“ hádky jako v každé rodině; například se řešily peníze. K žádným kulturním sporům nedocházelo. Na finančním zabezpečení rodiny se společně podíleli otec i matka. Matka obstarávala více domácnost, otec řešil nové vybavení do domácnosti, jakými jsou nová elektronika a spotřebiče.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Říkáš, že se sice taťka přizpůsoboval, ale dovedeš říct, který z nich byl třeba přísnější?

I: No, jako asi taťka, on se sice nezapojuje do takových věcí a všeho, ale když byl nějaký problém s něčím, tak jsem vždycky věděla, že z taťkové strany fakt jako bude zle. Že on se jako nějak fakt neprojevuje celou dobu a pak až když se něco stane, tak fakt jako vybouchne a řeší to, proč se to jako stalo a nestalo, to asi taťka, je v tomhle přísnější, ale tím, že víme, že on takový je, tak nás to aji naučilo mít takový nějaký respekt k němu, takže fakt jakože nepiju, nekouřím, nic. Věděla jsem, že kdybych začala kouřit nebo pít nějak před osmnáctým rokem, tak nevím, co bych od něj mohla čekat, tak mě to tak ani neláká. Jsem měla z něho tak podvědomě už strach i když on byl jako fakt v pohodě, nikdy mě jako nebyl nebo něco, ale měla jsem v sobě takové, že bych ho nechtěla naštvat.

2) Výchova

Výchovu v rodině Denisy X vedla matka, ale sama ji popisuje jako velice volnou. Otec prvoplánově do ničeho nezasahoval. Pokud Denisa X něco potřebovala, šla za matkou, neboť otec by to dle její slov neřešil a stál za matkou. Otec ji nic nezakazoval a výchovu

ponechával na matce. Otec chtěl Denise X spíše dopřát blahobyt (koupit ji např. nový telefon), kdežto matka se bála, aby nebyla rozmazlená. Její rodiče nerozhodovali o tom, na jakou půjde školu či co chce studovat, vše ponechávali zcela na ní. V podstatě ani neřešili její známky ve škole.

Denisa X popisuje i sama sebe jako nenáročné a bezproblémové dítě, které se svými rodiči vycházelo.

Výňatek z rozhovoru:1)

T: Mohla bys mi říct v čem rozhodoval otec a v čem mamka a v čem naopak ne? Mohla bys mi to u vás nějak definovat?

I: No, mamka je ta, co se o nás starala a taťka je takový, že on jako do ničeho nemluví, on je takový jako to, že to nechává všechno na mamce, jenom když už je takový nějaký problém, tak až potom se jako do toho zapojí, že se mu to nelíbí, spíše to je takové, že kdybych začala třeba kouřit, a to on nesnese, protože tam holky nekouří. Takže kdyby se to stalo, tak by až pak začal do toho mluvit, začal se starat teprv, až když by věděl, že začal nějaký problém. Tak by se pak i on zapojil, což si jako myslím, že je pozdě, když to nechal celé na mamce, ale jako nechával to takhle…V ničem asi nerozhodoval.

2)

T: To spíše teda mamka?

I: Jo, když jsem něco potřebovala, šla jsem za mamkou, protože taťkovi to bylo jakoby jedno, ten stál za mamkou.

3)

T: A když sis chtěla něco vydobýt, mohla jsi zasahovat do těch diskuzí? Nebo jsi to měla takové striktnější?

I: Ne, jako, já jsem to měla takové…né, že jako co jsem chtěla, to jsem měla, ale jakože nebyl nikdy problém, že by mi něco zakázali a já bych šla za jedním nebo za druhým ho přemlouvat, že nebyl jako problém v tady tomhle, ani jsem je jako nechtěla nějak přemlouvat, chtít nějaké náročné věci po nich. Já jsem byla taková…jakože neproblémová, nechodila jsem ani někam ven, u mě ani nehrozilo, že bych přišla jako někdy pozdě domů. Takže oni mi ani neříkali, když jsem někam šla, ani čas, kdy mám přijít domů, protože věděli, že se vrátím, že dýl jak do jedenácti nebudu prostě venku. Takže v tom taky nikdy nebyl problém, že bych přišla pozdě, že bych třeba nedala vědět. To se nikdy ani nestalo, oni jako nikdy ani neměli důvod takhle něco.

4)

T: A pobízeli tě třeba ve škole ať máš lepší známky?

I: Jako asi jo, ale to právě až když jsem třeba donesla tu špatnou známku. Takové ty věci začali řešit až potom když se to stalo. Nebylo to nějak dopředu, že jsem donesla špatnou známku a věděla, že bude zle. Já jsem ji prostě donesla a až potom to nějak začalo, že se mám více učit, ale, že bych

musela zůstat doma, učit se, nejít ven, to ne. Mamka je taková, že to je můj život a, že mi nebude nikdy do ničeho kecat.

3) Jazyková kompetence

Když byla Denisa X ve Vietnamu, tak sice rozuměla tomu, co po ni vietnamští rodinní příslušnici chtěli, ale pokud se bavili mezi sebou, už jim nerozuměla. Denisa X není schopná komunikace ve vietnamštině; bojí se, že by některá slova „pomotala." Doma se s rodiči baví česky; Otec česky umí, akorát má jinou výslovnost.

4) Návštěvy Vietnamu

Denisa X se svými rodiči navštívila ve svých devíti letech Vietnam na dobu jednoho a půl roku, kde také poznala zbytek své rodiny. Tuto vzpomínku popisuje jako velmi hezkou a ráda by se tam opět podívala, ale kvůli jazykové bariéry raději s otcem. Vietnamská část rodiny do České republiky nikdy nepřijela, ač to slibovala. Otec udržuje nadále kontakty s vietnamskou rodinou přes sociální sítě.

5) Postavení dětí z etnicky smíšených rodin

Za kamarády měla Denisa X Čechy. Denisa X se sama cítí být spíše Češkou.

6) Skupina Češi – Vietnamci

Denisa X není součástí žádné vietnamské komunity ani skupiny potomků z vietnamsko-českých rodin, přiznává, že o žádných skupinách ani neví.

7) Pohled Čecha na Vietnamce

Denisa X si není jistá, zdali jsou Češi k Vietnamcům smířlivější než k jiným národnostním menšinám.

8) Základní rysy, kterými dotázaní potomci z Česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Denisa X popisuje u Vietnamců možnou snahu určitým způsobem zapůsobit na lidi ve svém okolí. V otázce, zdali jsou otevřenější Češi nebo Vietnamci to dle Denisy X vyjde na stejno. Otce dále popisuje jako Vietnamce, který se zcela přizpůsobil Česku a dodává, že ostatní Vietnamci žijící v Česku fungují jako by žili ve Vietnamu; nadále dodržují všechny tradice. U otce Denisy X tomu tak není, protože v Česku již nemá žádného vietnamského příslušníka ze své rodiny. Dle Denisy X vietnamskou kulturu hlavně spojuje jejich jídlo.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Vietnamci si více potrpí na tom, co si o nich okolí myslí…Setkala jsem se s tím, že ta jedna rodina chce vypadat v rámci té komunity jinak před tou druhou rodinou.

I: Asi něco na tom bude, ale úplně jsem to tady nevnímala, ale myslím si, že jsou takoví.

Analýza rozhovoru Tomáše X

1) Postavení otce a matky v rodině

Tomáš X žil spolu s otcem a matkou do čtyř let, než se matka rozhodla s otcem rozvést. Poté se rodiče vůbec nestýkali, ani spolu nekomunikovali.

Výňatek z rozhovoru:

1)

I: Tak mě vychovávala babička, později jsme se s mámou odstěhovali do jiného bytu. A máma byla jako fakt pryč a když to tak řeknu, já jsem se vychovával dříve sám, když to tak řeknu. Ale většinu tady těhle věcí jsem pochytal od babičky, že mi radila do života, co mám dělat, tady tohle, jestli to dělám správně, vždycky mi říkala, že si to musíš probít, jestli to chceš někam dotáhnout, že jo. Tu jsem spíše poslouchal.

2) Výchova

Potom, co se rodiče rozvedli, zůstal Tomáš X s matkou a babičkou, které ho vychovávaly. Největší podíl na výchově měla babička. Matka byla alkoholička. S tátou se vídal od desíti let jednou ročně o velkých prázdninách. Tomáš X nechtěl bydlet s matkou a babičkou v Příbrami, a tak se už v 18 ti odstěhoval za otcem do Prahy, kde se už staral sám o sebe, otec už byl vůči Tomášovi X benevolentní.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A když jsi byl u táty v tom pozdějším věku, měl jsi nějaký rozvrh činností, který si musel dodržovat? Být v určitou dobu doma…

I: No, to určitě jo, protože ono celkově hodně Vietnamci jako svoje děti nepouští ven. Oni jsou jen takoví, choď do školy, a až vystuduješ školu, tak prostě budeš mít volno, budeš mi pomáhat v krámě…Takže já, když jsem byl u táty, bylo mi třeba patnáct, tak jsme moc nechodili ven, jako nechtěl mě pouštět, vždycky jsem jako zdrhnul třeba na chvilku, že jo, ale nechtěl mě pouštět jako

ven, ale takhle to je prostě u všech Vietnamců, oni jsou prostě takoví, jakože tvrdý na svoje děti a jako nepochválej tě nikdy. Jenomže, já mám právě vztah s tátou úplně jinej. Jo od nějakých sedmnácti, osmnácti se od sebe starám úplně sám, že jo. Mě jako táta nikdy do života nekecal. Jako jednou mi jako někdy dával jako nějaký rady. Jako vždycky šetři peníze, tady to jo, ale nikdy mi jako nepřikazoval, co mám dělat.

3) Jazyková kompetence

Tomáš X vietnamsky mluvit vůbec neumí, ale něco rozumí. Když se snažil komunikovat s novou rodinou otce, musel se dorozumívat přes bratrance z tátovy strany nebo přes otce samotného. Jeho nová vietnamská rodina v Česku česky neumí. Vietnamsky se trochu naučil, když pracoval v thajské restauraci, kde pracovali Vietnamci; otec ho nikdy vietnamsky neučil.

4) Návštěvy Vietnamu

Vietnam navštívil Tomáš X s bratrancem a dvěma kamarády, půjčili si motorky a projeli Vietnam od jihu ze Saigonu na sever Vietnamu. Navštívili i rodinu, která ho neviděla celý jeho dosavadní život a bylo to příjemné setkání. Do Vietnamu má v plánu se ještě podívat, ale aby navštívila vietnamská rodina Tomáše X, na to nejsou finance. Rodinné kontakty udržují přes sociální sítě.

5) Postavení dětí z etnicky smíšených rodin

O velkých prázdninách, kdy si bral otec Tomáše X na hlídání, Tomáš X vstupoval do nové vietnamské rodiny, kde měl problém se začlenit. Jeho o šest let mladší nevlastní bratr na něj donášel a neměl ho rád, protože byl dle jeho slov „jinej“. Nová rodina otce ho přijala až když se osamostatnil. Posléze začal chápat vietnamskou podstatu jednotlivých tradic a kultů. Tomáš X se cítí být více Čechem, v dětství měl strach, aby se mu ostatní neposmívali.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: A sám se cítíš být spíše více Vietnamcem nebo Čechem?

I: Spíše Čechem, tam je to jasný. Jako do nějakejch patnácti let, když jsem byl jiný než všichni ostatní, vypadal jsem prostě jinak, tak jsem se považoval spíše za Čecha. Nikdy jsem nemluvil o tom, že mám jako tátu Vietnamce. Věděl jsem, že by se mi všichni smáli, že jsem jinej i když za to nemůžu. Ale stejně se mi smáli, ale nikdy jsem o tom nemluvil. Ale od té doby, co se stýkám s tátou, od čtrnácti,

osmnácti, tak jsem si to jako připustil a nevadí mi to jako, víš. Můžu za to? Nemůžu. Jestli se mi prostě smějete, tak si rozmyslete v hlavě, co tam vůbec jako máte.

2)

I: U táty, co mi vadilo ze začátku, tak to byl bratr, jo, no, jemu bylo třeba šest, že jo, byl o šest let mladší, mě bylo dvanáct. Furt na mě práskal, donášel, trošku mě neměl rád, protože jsem byl jinej, proto jsem ho neměl ze začátku rád.

3)

I: Taťka si vzal novomanželku, se kterou měl taky další děti dvě, že jo. Nechtěli mě vůbec přijmout, viděli, že jsem jinej, samozřejmě jsem za to nemohl, oni to jako chápali, že jo, ale nechtěli mě vůbec přijmout mezi sebe, ale čím jsem byl starší a staral jsem se sám o sebe, tak tím více mě začínali přijímat.

6) Skupina Češi – Vietnamci

V České republice není součástí žádné vietnamské komunity, ani skupiny potomků z česko-vietnamských rodin. Ale ví o facebookové stránce, kde jsou přiznání Vietnamců.

Výňatek z rozhovoru:

1)

I: Na facebooku je stránka, kde jsou přiznání Vietnamců a občas čtu, že jo, že tam vodcaď vím, že Vietnamci jsou takoví, že tě do všeho nutěj, jsou prostě přísní a nikdy neřeknou jako: „Mám tě rád." A takovýhle. Už tam jako nic moc nedávaj, ale bývávala to vtipná stránka.

7) Pohled Čecha na Vietnamce

Tomáš X si myslí, že jsou Češi k Vietnamcům jako k národnostní menšině smířlivější než k ostatním národnostním menšinám; pohled Čechů na Vietnamce se pozitivně vyvíjí.

Výňatek z rozhovoru:

1)

I: Myslím, že jsou asi nejvíce, jak se to řekne…smířlivější. Myslím si, že jo. Tak cikány nemá rád nikdo. Ukrajince oukej, asi jako berou, jako nadávaj na ně. Jako postupem času to je lepší a lepší. Že prostě dříve tady byl Vietnamec a všichni na něj nadávali. A dneska jsou s tím Vietnamcem Češi třeba i kamarádi, jo, že je prostě zvou na večeře k sobě. Celkově se to jako mění, jako v Americe s černochama.

8) Základní rysy, kterými dotázaní potomci z Česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Dle Tomáše X kladou Vietnamci na svou rodinu ve srovnání s Čechy větší důraz; je pro ně důležitější. Čechy také popisuje jako otevřenější národ než Vietnamce. Tomáš X také dodává, že Vietnamci v žádném případě nezapomínají na své zvyky a tradice.

Výňatek z rozhovoru:

1)

T: Myslíš si, že na význam rodiny a její důležitost klade důraz spíše ta vietnamská rodina než ta česká.

2)

I: Určitě jo, na sto procent. I když jako strejda, ze strany od táty, byl vždycky grázl, kradl někde, obral prostě svoji ségru o prachy, že jo, ale i když jako všechno tady tohle udělal, tak v český rodině by tě třeba každý jako vodepsal, ale ve Vietnamu ne. Vietnamci jsou prostě na tu rodinu jako hákliví. I přes tady tohle ho jako prostě vzali zpátky k sobě, ale to jako právě nemám rád ty jo. Nemůžeš tohle prostě udělat svojí rodině, že obereš svoji ségru o prachy. Ale i přesto, že to udělal, tak ho furt berou. Furt je to rodina, tak ho nevodepíšou, ho nevyhoděj jako na ulici. Což podle mě v Česku by to tři z pěti rodin udělal.

7.3 Model vietnamsko-českých a česko-vietnamských rodin (podle charakteristiky informátorů)

Téměř ve všech smíšených rodinách se kladl důraz na dobré vzdělání. Výjimkou byla pouze rodina Tomáše X, kde se rodiče rozešli krátce po jeho narození. Tomáše X vychovávala především babička, jinak se dle jeho slov vychovával spíše sám. U zbylých potomků se i po ukončení vztahu rodičů kladl důraz na dobrý studijní prospěch. Na ten dbal zejména Vietnamský rodič, občas také i ten český, případně se přizpůsobil. Špatné známky mohly znamenat už i dvojky. Vietnamští rodiče u svých potomků touží po vysokoškolském vzdělání, požadovaný bývá i červený diplom.

U potomků, kteří pocházejí z takových rodin, ve kterých se spolu rodiče rozhodli ukončit vztah, trvá i nadále vztah s původní rodinou, kterou navštěvují nejčastěji o víkendech nebo prázdninách. Vietnamské rodiny jsou často velké a čítají několik sourozenců. Například Markéta X za svým vietnamským otcem dojíždí pravidelně do Brna, kde mu také trochu pomáhá s výchovou jeho potomků a domácností. Vzhledem k tomu, že je Markéta X z etnicky smíšené rodiny, se toho od ní, ale tolik neočekává v porovnání s jejími vietnamskými sourozenci, kteří se v domácnosti a výchově mladších sourozenců musejí angažovat mnohem více. Většina dětí z etnicky smíšené rodiny také potvrdila nadměrnou

přísnost, zřídka slyšeli pochvalu ze strany vietnamského rodiče, často tak mají snížené sebevědomí. Vietnamští sourozenci Markéty X také nemají takovou volnost a musí dodržovat rodinný harmonogram, být v určitý čas doma a trávit ho s rodinou nejen u společného stolování, které je pro všechny vietnamské části rodin velmi důležité. Nezřídka museli být takřka všechny děti z etnicky smíšené rodiny doma včas právě kvůli rodinnému stolovaní a soudržnosti rodiny, kterou vietnamský rodič vnáší i do té české. Tomáš X se sice do své vietnamské rodiny začlenil až v pozdějším věku, ale postupně se učil tradicím vietnamské rodiny, kterou popisuje jako hodně soudržnou s pevnými vazbami. Říká, že vietnamští rodiče moc „nepouští své děti ven" a musejí se také jenom učit. On sám s tím zkušenost nemá, jelikož byl vychováván především českou babičkou, ale viděl to u svých vietnamských sourozenců. Ostatní děti z etnicky smíšené rodiny, ale také v porovnání se svými vrstevníky zažívaly v období svého dospívání spíše menší volnost. Pokud byl jak vietnamský rodič, tak český rodič spíše přísnějšího charakteru, na výchově se shodovali, v jiných případech docházelo spíše k nedorozuměním. Trochu výjimkou je Michael X, který měl už o něco benevolentnějšího vietnamského otce, chtěl se od vietnamského způsobu myšlení spíše oprostit. Můžeme, ale říci, že vietnamský rodič byl zpravidla spíše ten přísnější, pokud bereme v potaz výchovu a dodržování rodinného řádu.

Co se týče svátečních dnů, slavily se v rodinách jak vietnamské, tak české svátky. Každé dítě z etnicky smíšené rodiny popisuje, že jeho vietnamský rodič měl doma oltář, u kterého byly často fotografie vietnamské rodiny či fotografie zemřelých. Při významných událostech, svátcích nebo při úmrtí se na oltáři zapalovaly svíčky, vonné tyčinky, nosili tam jídlo, nejčastěji ovoce. U oltáře se modlili ke svým předkům a zemřelým. Z vietnamských svátků se ve velké „parádě" slaví zejména Den dětí a Lunární Nový rok. Často se sejdou rodiny z celého kraje, takové uskupení může čítat i 500 Vietnamců, jak říká Nell X. Vietnamská část rodiny svátky prožívala mnohem více než ta česká část, neboť všechny svátky jakéhokoliv charakteru jsou provázeny velkými rodinnými oslavami, kde se schází i celá vietnamská komunita, vše je provázeno v duchu bohatého zdobení, karaoke a soutěží pro děti jako formy zábavy. Slavily se také i Vánoce, které se slavily na český způsob. Na večeři měla rodina většinou kapra, bramborový salát a k tomu všemu vietnamský rodič často udělal ještě závitky či maso na vietnamský způsob. Setkala jsem se, ale i s tím, že některá vietnamská část rodiny Vánoce skoro neslaví a raději v tomto termínu odjíždějí na hory. Tomu tak bylo například u Markéty X, která proto raději zůstávala na Vánoce u své české maminky. Naopak Velikonoce Markéta X se svou vietnamskou rodinou slavila. Ostatní

rodiny Velikonoce slavily už o něco méně, ale v některých případech se malovala vajíčka stejně jako u nás. V případě Velikonoc i Vánoc bylo bohaté zdobení. Všechny rodiny, jak české, tak ty vietnamské uctívaly památku zesnulých, která dávala Vietnamcům opět prostor k velkému rodinnému scházení se a návštěvám. K rodinným a komunitním shromážděním využívají Vietnamci veškerých restaurací či kulturních domů, kde je větší prostor.

Děti a mladí lidé z vietnamsko-českých a česko-vietnamských rodin se v rodinách také často účastní vietnamských svateb, které se mohou konat i několikrát do měsíce. Občas ani neznají beroucí se pár a, je to pro ně spíše příležitost k pobavení se a možnost se dobře najíst, jak sami tvrdí. Pro některé děti z etnicky smíšených rodin se i příliš časté pořádání svateb jeví jako „otrava“, protože moc lidí na svatbě neznají a konají se příliš často. Taková svatba může čítat i několik stovek lidí (Markéta X udává i číslo 700 hostů) a nezvou se tam zdaleka jen rodinní příslušníci, ale i obchodní partneři a „známý známého“ nebo spolužáci ze školy. Svatby se mohou konat v hotelu, rezidencích nebo třeba ve vietnamské tržnici na Sappě v Praze. Oproti těm českým, pro které to není tolik typické, se vietnamské svatby mohou konat i přes týden. Pro vietnamskou svatbu je typické, že na ni funguje „moderátor“, který všechny příchozí svatbou provází. Lenka X se sice jako jedna z mála dětí z etnicky smíšených rodin neměla možnost účastnit žádné vietnamské svatby (zřejmě protože vietnamská matka nemá v ČR žádné příbuzné), zato se účastnila ve Vietnamu pohřbu, který popisuje jako velkolepý. Ve Vietnamu mají na pohřbu jako smuteční barvu bílou. Pokud v dané rodině někdo umře, ostatní členové rodiny si uvážou okolo čela bílý pruh látky, který nějakou dobu nosí a vezmou si ji i na pohřeb. Ve Vietnamu nebývá pohřeb označován za tak tragickou událost jako v Česku, spíše se s mrtvým rozloučí, jehož cesta nekončí, ale pokračuje na své cestě dále, dochází dle Lenky X Dlouhé k reinkarnaci.

A jak v takové etnicky smíšené rodině funguje rodinný rozpočet a finance? V rámci rozhovorů s informátory jsem se setkala s tvrzením, že se žena Vietnamka ve Vietnamu stará o domácnost, včetně financí, ty spadají pod její vliv a muž pouze pracuje, vydělává peníze. V těchto etnicky smíšených rodinách přetrvával spíše model vzájemného dělení. Do rodinných financí zasahoval jak muž, tak i žena a na finančním zabezpečení rodiny se podíleli oba rodiče. Výjimkou byla pouze rodina Lenky X, kde matka dle Lenky X „držela kasu.“

7.4 Rodina a společnost: zkušenosti osobité druhé generace

Výzkumem jsem oslovila sedm dospělých potomků vietnamsko-českých a česko-vietnamských rodin. Tito mladí lidé sami sebe vnímali ve specifickém hraničním postavení lidí patřících ke dvěma kulturám. Pocházeli však z různých typů etnicky smíšených rodin, které si založili Vietnamec s Češkou nebo Vietnamka s Čechem. Položila jsem si proto otázku, zda a jak typ takto etnicky smíšené rodiny poznamenal zkušenost z rodinného soužití, jak formoval vztah k rodičům a příbuzenské skupině (české i vietnamské), jak utvářel postoj k vlastní identitě a k začlenění do vrstevnických skupin i skupin konstruovaných v ČR na základě etnické příslušnosti.

1) Ve vzorku sedmi informátorů jsem s ohledem na rodinu, v níž vyrůstali, zachytila následující typy rodin: orientační česko-vietnamskou rodinu, vzniklou na základě uzavření manželství Čecha a Vietnamky (LD),
2) orientační vietnamsko-českou rodinu – manželskou i partnerskou (MN, DV),
3) neúplnou rodinu matky-Češky, jejíž partnerský vztah s otcem-Vietnamcem se rozpadl v útlém věku dítěte a otec si založil novou rodinu (NE, PP, MŠ),
4) nefunkční neúplnou rodinu matky-Češky, s níž se Vietnamec, otec-dítěte, rozešel a roli matky převzala česká babička (TP).

Jak se tato rozdílnost promítla do názorů a postojů informátorů, kteří se všichni hlásili ke dvěma kulturním kořenům a udržovali kontakty s oběma svými rodiči?

7.4.1 Postavení otce a matky v rodině.

Všichni informátoři z vietnamsko-české rodiny vnímali svého otce v jeho dominantním postavení, bez ohledu na to, zda s ním žili ve společné domácnosti či nikoli. Všichni ho v této roli respektovali. Skutečnost, že je nejen finančně zajišťoval, ale také se podílel na jejich výchově, přijímali jako samozřejmost. I v případě, že s nimi nežil a založil si další rodinu, byl s nimi v pravidelném kontaktu, zajímal se o ně. V jejich pohledu zůstával nezpochybnitelnou autoritou a trvalou součástí jejich života. Pouze syn z neúplné nefunkční rodiny se k této pozici podle vlastních vzpomínek dopracovával postupně poté, co si ho otec v jeho deseti letech vzal na prázdniny. Roli matky informátoři ze tří úplných *vietnamsko-českých rodin* charakterizovali v nezastupitelném postavení ženy, která má povinnost pečovat o chod domácnosti a domácnost je její prioritní doménou, o kterou se muž nestará.

Toto postavení jí otec-Vietnamec přisuzoval, a také vyžadoval. Názorové střety, které v úplných rodinách vycházely z takto stanovených rolí, vznikaly na základě rozdílných stanovisek k výchově dětí, odlišné mentality a hodnocení důležitosti „*věcí*“ nutných pro rodinu.

Odlišné rozdělení rodinných roli jsem zaznamenala ve česko-vietnamské rodině. V té matka-Vietnamka převzala vůdčí postavení. Ovládala nejen v péči o chod domácnosti, ale rozhodovala o všech důležitých záležitostech. Toto postavení zaujala přesto, že nikdy nezvládla češtinu. Otec-Čech zaujal pozici mírného, tolerantních a chápajícího manžela.

Vztah matky a otce informátoři z neúplných rodin pak popisovali jako víceméně bezkonfliktní, ze strany otce k finančním požadavkům matky i jejím nárokům na pomoc při výchově dítěte vstřícný. Skutečnost druhé rodiny otce zde nehrála roli.

7.4.2 Výchova

U dvou páru ze tří, které jsou spolu doposud, se v případech výchovy a řešení společné domácnosti přizpůsoboval český rodič tomu vietnamskému, těmto českým rodičům se vietnamská kultura líbí. Ostatní vztahy nevydržely, příčinou jsou kulturní odlišnosti i brzké početí dítěte. Přesto ani v jednom případě otec-Vietnamec zájem o výchovu a kariérní uplatnění svého dítěte neztratil.

Výchova je pro vietnamské rodiče velmi důležitá. Potomci totiž svou rodinu „reprezentují“ a Vietnamcům záleží na tom, co si o nich myslí jiní Vietnamci v rámci své komunity. Dobré jméno rodiny je velmi důležité. Ve vietnamské rodině je mužský potomek váženější, protože zachovává rod a dále rodinu „rozrůstá“. Dívkám se ve Vietnamu podle většiny dětí z etnicky smíšených rodin přisuzuje přísnější výchova, a to z toho důvodu, že dívka po sňatku odchází do jiné rodiny a reprezentuje tak rodinu původní. Dívka také musí udělat nejlepší dojem, aby si našla chlapce a svou rodinu dále „reprezentovala“ v rodině jiné. U dívek se nesnese, aby pila alkohol či kouřila, vůči chlapcům jsou Vietnamci benevolentnější.

Informátoři také přiznávají, že u svých vietnamských rodičů občas neví, „kdy je na které věci čas.“ Během dospívání by se totiž měli dle jejich vietnamských rodičů věnovat především studiu, pomáhat doma a „nerandit“, poté nastává během věku dvaceti let otázka, proč ještě nemají partnera či podnět, aby si rychle „už“ nějakého našli.

V rámci výchovy, kladl ve všech případech vietnamský rodič důraz na školní vzdělání. Na výchově se rodiče shodovali, pokud byli oba dva po dítěti požadovali přísnější nároky. Za špatné známky se mohly považovat už dvojky. Dobrý studijní prospěch považoval ve všech případech vietnamský rodič za nutnost, v opačném případě mohlo následovat i domácí vězení (Výjimku tvořila pouze Denisa X, která měla benevolentní výchovu). Tento studijní prospěch je také považován za samozřejmý, stejně tak jakékoli jiné studijní i pracovní úspěchy. Z toho důvodu si děti z etnicky smíšených rodin často stěžují, že je jejich vietnamský rodič nepochválí, ale je spíše kritický, například Markéta X přitaká, že to Vietnamští rodiče myslí dobře, chtějí své děti podnítit k větší disciplíně, a tak úspěchu a prosazení se ve světě. Michael X je se svým vietnamským otcem výjimkou potvrzující pravidlo, otce popisuje jako přívětivého, který jim chtěl dopřát a tvrdí, že by jejich otec už nemohl žít ve Vietnamu, již se neztotožňuje s vietnamským způsobem myšlením.

7.4.3 Návštěvy Vietnamu

Vietnamští rodiče informátorů také pravidelně udržují vztahy se svou rodinou ve Vietnamu, a to zejména přes telefon a sociální sítě. Za rodinou organizují pravidelné návštěvy, které se uskutečňují v lepších případech každý rok po dobu 2 až 3 týdnů. Na tyto návštěvy berou i ty děti, s jejichž matkami se rozešli a které s nimi nežijí ve společné domácnosti. Některé děti z etnicky smíšených rodin setrvali ve Vietnamu i delší dobu, například Michael X žil ve Vietnamu po dobu pěti let a Denisa X strávila ve Vietnamu 1,5 roku. Vietnamská část rodiny do Česka až na babičku Lenky X nikdy nepřijela, ta se zde místo plánovaných 2 měsíců zdržela 2 roky. Cestování je pro vietnamskou rodinu finančně nákladné.

Postavení dítěte z etnicky smíšené rodiny v české společnosti a vrstevnické skupině

Všichni tito informátoři se v dětství potýkali s problémem začlenění se do společnosti. Ostatní děti se jim často posmívaly kvůli jejich odlišnosti a mezi ty vietnamské také mnohdy nezapadaly. Nejsou zkrátka ani Vietnamci ani Čechy, ačkoliv se 5 ze 7 dotazovaných cítí být více Čechy. Pouze Markéta X spolu s Michaelem X se cítí být dětmi z etnicky smíšených rodin, žádný z nich se nepovažuje za Vietnamce. Pouze Lenka X popisuje svou zkušenost soudržnosti dětí z etnicky smíšených rodin s ostatními dětmi z etnicky smíšených rodin. Ostatní děti z etnicky smíšených rodin nejsou v kontaktu s dalšími dětmi z etnicky smíšených rodin. Za kamarády mají tito mladí lidé převážně Čechy.

Skupina Češi – Vietnamci

Z informátorů je na Facebookové skupině Češi-Vietnamci pouze Lenka X, ale vzájemně se nestýkají. Pouze Michael X chtěl být součástí nějaké skupiny, ale nikdo jej nechtěl přijmout. Zbývající informátoři nejsou součástí žádné skupiny ani ostatní děti z etnicky smíšených rodin nevyhledávají.

Pohled Čecha na Vietnamce

Češi dle informátorů k Vietnamcům smířlivější než k jiným národnostním menšinám. Považují je za pracovité.

Základní rysy, kterými dotázaní potomci z vietnamsko-českých a Česko – vietnamských rodin charakterizují Čechy a Vietnamce ve vzájemném srovnání

Za otevřenější národ považuje většina informátorů Čechy, ale setkala jsem se s tvrzením, že Češi jsou často moc stydliví na to, aby například někoho oslovili. Vietnamci umí být zase hlučnější (zejména ti Severní), někdy také až moc upřímní a jak se říká, „co na srdci, to na jazyku."

Všichni dotazovaní popisují vietnamskou kulturu na rozdíl od té české jako velmi soudržnou a zakládající si na rodinných vztazích a jejich tradicích. Vietnamci ani při své integraci nezapomínají na své tradice a zvyky. Pro vietnamskou kulturu je velmi důležitá jejich gastronomie, která rodinu spojuje, respektive se jedná o společné stolování. Z toho důvodu neexistuje, že by dítě z etnicky smíšené rodiny, či jiný Vietnamec u takového stolování chyběli, a tak místo toho, aby se mladí lidé „potulovali" někde dlouho venku s ostatními dětmi či vrstevníky, raději pravidelně „zasedají" u rodinného stolu.

8 VI. Shrnutí poznatků

Ke konci této práce bych ráda doplnila další poznatky vyplývající z analýzy rozhovorů a poznámek, které jsou dohledatelné v příloze v kompletních transkripcích rozhovorů.

Děti z etnicky smíšených rodin se občas doma potýkaly s jazykovou dysbalancí, vietnamsky často rozumí jen pár slov, ale nejsou schopny plynulé konverzace. Jazyková dysbalance je tak často vylučuje od ostatních Vietnamců a na rodinných setkáních se necítí komfortně. Čtyři vietnamští rodiče dotazovaných dětí z etnicky smíšených rodin český jazyk také příliš neovládají, někteří z nich český jazyk dříve ovládali, ale postupem času ho zapomněli.

Vietnamská část rodiny také bývá relativně pověrčivá, ač s časem stráveným v České republice od různých pranostik a pověr opouští. Například se nehodí, aby se někomu jako dárky dávaly nože, protože to nosí smůlu. Cokoliv ostrého k darování druhým je vyloučeno. Také existují závazné dny pro svatbu či početí dítěte. Vietnamci dbají na čínský kalendář, který předpovídá, jaká znamení se k sobě v určitý den hodí a kdy se mají vzít. Dobře vypočtené datum by mělo Vietnamcům zajistit lásku, štěstí, ale i peníze.

Na závěr bych ráda dodala, že vietnamská mentalita je zkrátka jiná, odlišná od té české. V rámci takového soužití je nutné přijetí jednotlivých odlišností, ať už českých nebo vietnamských. Vztahy, které vydržely byly často založené na hlubším vztahu k vietnamské kultuře či jejímu zalíbení a přizpůsobení se. V opačném případě přizpůsobení se mentalitě české.

9 Zdroje:

Internetové zdroje:

ANH, Hai (2011 - 2020 ©). Typická vietnamská rodina. Česká republika: VIET. Dostupné z: http://www.viet.cz/o-autorovi

AMOROSO (Copyright © 2008-2020). Sňatek církevní nebo občanský? In: *Svět svateb* [online]. Jesenice. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.svetsvateb.cz/svatebni-pripravy/svatebni-formality/cirkevni-snatek/

BOSÁK, Jiří (2010). Vietnamská rodina vs. Česká rodina. Praha. Mafra Dostupné z https://jiribosak.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=144187

BROUČEK, Stanislav (2005). Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí. In: *Sea-l* [online]. Praha: Mirek Pech, [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: http://sea-l.cz/cs/clanky/posts/historie-imigrace-z-vietnamu-do-ceskych-zemi/

BROUČEK, Stanislav (2003). Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR (Etnologický ústav AV ČR). In: *Cizinci* [online]. Praha: Etnologický ústav AV ČR. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.cizinci.cz/-/2003-aktualni-problemy-adaptace-vietnamskeho-etnika-v-cr-etnologicky-ustav-av-cr-

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2009). Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství - k 31. 12. 2008. [online]. Praha. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/23225698/c01t01+403c55a9-2cd4-49d6-99e0-c958b27ee071.pdf/0d7b55ef-fc4c-4452-bdc2-0966a876a367?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2019). Cizinci s pobytem nad 12 měsíců podle státního občanství v letech 2008 - 2019. [online]. Praha. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R07_2019.pdf/3be02a4a-268c-4b49-ad33-191a0ee3e7e4?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2018). Demografické události cizinců ve vybraných letech - sňatky. [online]. Praha [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/91605941/290027190110.pdf/c814afe5-bb33-496f-83b5-07b0ed019660?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2019). R82 Narození cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1995 - 2019. [online]. Praha. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R82_2019.pdf/e35ffc01-28d2-41fa-bd7e-70406a36a9c4?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2020). R06 Nejčastější státní občanství cizinců podle regionu soudržnosti, kraje a okresu v letech 2004 - 2019 (k 31. 12.) [online]. Praha. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2020). Pohyb obyvatelstva - rok 2019 [online]. Praha: [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2019

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2018). Svateb přibývá [online]. Praha. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/svateb-pribyva

DAŇKOVÁ, Magdaléna (Copyright © 2019). Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí. In: *Magazin.aktuálně* [online]. Praha. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://magazin.aktualne.cz/cesi-a-vietnamci-by-se-od-sebe-mohli-naucit-mnohem-vice-rika/r~a0ee6266046311e9a0680cc47ab5f122/

HEŘMANSKÝ, M (2009/2010). Kvalitativní analýza dat In: *E_Úvod do společenskovědních metod* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614

KELLER, Jan (nedatováno). Socializace. In: *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Socializace

KUŠNIRÁKOVÁ, Tereza (2013). Čeští Vietnamci, nebo Vietnamští Češi? In: *Slovo-bulletin pro cizince a o cizincích* [online]. **10.**(č.1), nestránkovaný dokument [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: http://www.geomigrace.cz/?q=cs/node/142

STRAŠÁKOVÁ, Mária. Postavení ženy ve Vietnamské tradiční rodině (nedatováno). In: *Sea-l* [online]. Praha: Sea-l, [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: http://sea-l.cz/media/1096/stzena.pdf

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY (Copyright © 2020). Uzavření manželství [online]. Česká republika: [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx

NOVOTNÁ, H. Kvalitativní strategie výzkumu (2009/2010). In: *E_Úvod do společenskovědních metod* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. [cit. 2020-08-02].Dostupné z: http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614

NOVOTNÁ, H. Výběrové strategie (2009/2010). In: *E_Úvod do společenskovědních metod* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614

PECHOVÁ, Eva (2007). Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu a vykořisťování. In: *Aa.ecn* [online]. Česká republika: La Strada. [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf

PORKERT, Zdeněk. Svatba a manželství (nedatováno) In: *Vietnamista* [online]. Česká republika: Porkert, [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.vietnamista.cz/products/svatba-a-manzelstvi/

PORKERT, Zdeněk (nedatováno). Manželství Evropan - Asiat. In*: Vietnamista* [online]. Česká republika. Porkert, [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://www.vietnamista.cz/o-nas/

RODINA DNES (nedatováno). Rodina a společnost včera a dnes – pohled českých sociologů [online]. Česká republika: FrontMedia, [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://rodinadnes.cz/rodina-a-spolecnost-vcera-a-dnes-pohled-ceskych-sociologu/

SLOVNIK-CIZICH-SLOV.ABZ (Copyright © 2005-2020). Enkulturace. [online]. Česká republika: [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: https://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/enkulturace

SLOVNIK-CIZICH-SLOV.ABZ (Copyright © 2005-2020). Etnikum. [online]. Česká republika: [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: https://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/etnikum

SLOVNIK-CIZICH-SLOV.ABZ (Copyright © 2005-2020) Polostrukturovaný rozhovor [online]. Česká republika: [cit. 2020-07-31]. Dostupné z: https://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/enkulturace

Literatura:

BECK, Ulrich (2014). Dálková láska, životní formy v globálním věku. Praha: Slon. ISBN: 978-80-7419-164-0

BLAU, Peter M. BLUM, Terry C. Schwartz, JOSEPH, E (1982). Heterogencity and Intermarriage. United States: American Sociological Review. 47: 45-62.

DISMAN, Miroslav (2008). Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. Praha: Karolinum. ISBN: 978-80-246-1966-8

HENDL, Jan (2005). Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-485-4

HOBSBAWM, Eric. RANGER, Terence (1983). (eds): The Invention of Tradition. Cambridge: Cambridge University Press

HORSKÝ, Jan a SELIGOVÁ Markéta X (1997). Rodina našich předků. Praha: NLN, 1997. ISBN 80-7106-195-6.

ČERNÍK, Jan a kolektiv (2006). S vietnamskými dětmi na českých školách. Praha: H+H. s. 94—95. ISBN 80-7319-055-9

KOCOUREK, Jiří a kolektiv (2006). S vietnamskými dětmi na českých školách. Praha: H+H. s. 94—104. ISBN 80-7319-055-9

MARTINKOVÁ, Šárka (2008) Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK, a kolektiv. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*. *Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR. ISBN: 978-80-87112-12-0

MOŽNÝ, Ivo (2002). Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, ISBN 80-86429-05-9.

Bakalářské práce:

TRANOVÁ, Mai (2019). Sociokulturní střet v česko-vietnamských partnerských vztazích: diplomová práce [online]. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/74015/TranovaM_Sociokulturni_stret_AS_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

KAUCKÁ, Petra (2017). Česko-vietnamská manželství: bakalářská práce [online]. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/178824/

VENCOVSKÁ, Pavlína (2012). Partnerské vztahy mladých Vietnamek v České republice [online]. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/113734/

10 Seznam obrázků

Obrázek 1Patrik X se svou mladší sestrou Nell X 2019 31
Obrázek 2Patrik X se svou mladší sestrou Nell X - nedatováno 31
Obrázek 3Denisa X (zelený svetr) s její mladší sestrou, otcem a matkou z roku 2007 ve Vietnamu. Jednalo se o rodinnou sešlost, která se konala v tamějším parku. 32
Obrázek 4 Denisa X s jejím českým přítelem, sestrami a vietnamským otcem na svatbě její sestřenice, která si brala Vietnamce. Svatba se konala ve Vietnamu roku 2018. 33
Obrázek 5 Denisa X na téže svatbě s tetami ze strany otce ve Vietnamu. Tety Denisy mají na sobě typické společenské šaty pro Vietnam, nazývají se Aoi Dai. 33

11 Seznam tabulek

Tabulka 1 Státní občané Vietnamu v ČR v letech 1994-2019 podle dat úředních statistik (k 31.12.)..... 19
Tabulka 2 Státní občané Vietnamu v Moravsko-slezském kraji v letech 2004-2019..... 20
Tabulka 3 Vietnamsko-jinoetnická manželství v ČR v letech 1995-2019..... 21

1 Příloha 1. Vietnamská rodina – historické tradice struktury, stratifikace a vztahů

Přílohu č. 1 naleznete v samostatném přiloženém souboru věnovanému přílohám.

2 Příloha 2. Česká rodina-nástin historického vývoje

Přílohu č. 2 naleznete v samostatném přiloženém souboru věnovanému přílohám.

3 Příloha 3. Transkripce rozhovorů

Přílohu č. 3 naleznete v samostatném přiloženém souboru věnovanému přílohám.